

Mer lønnsom enn
landsgjennomsnittet

Høyest kapasitets-
utnyttelse i Norge

Befolkningsvekst
i 28 kommuner

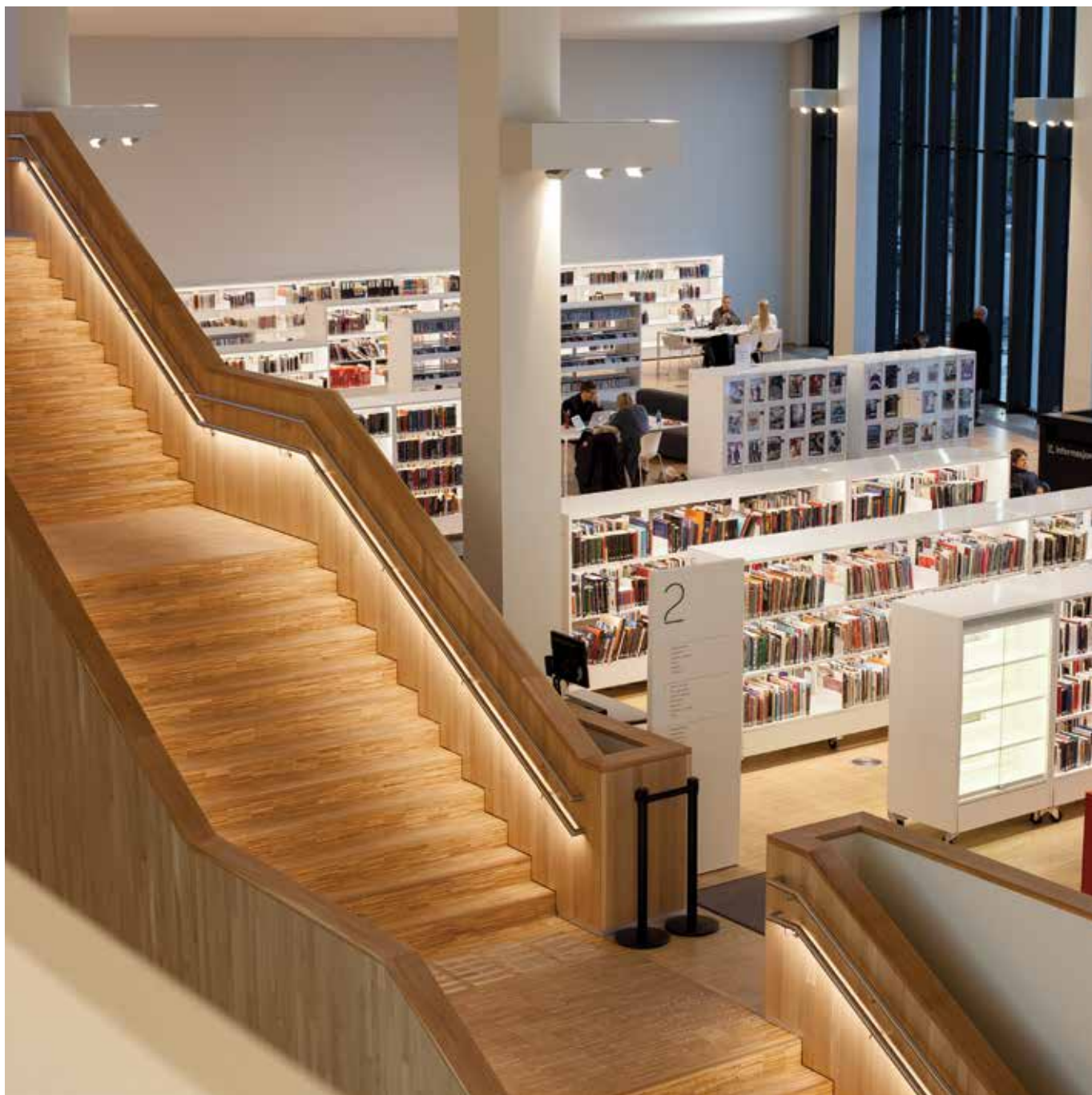
Venter god
vekst i 2015

Har 67 % av eksporten
fra Nord-Norge

INDEKS NORDLAND

EN RAPPORT OM UTVIKLINGEN GJENNOM 2014 OG UTSIKTENE FOR 2015

ÅRGANG: 2015

FORSIDEBILDET

Stormen bibliotek.

Foto: Morten Iveland, bynorth.no

INDEKS NORDLAND – STYRINGSGRUPPEN

Karsten Nestvold

Leder Styringsgruppen
Direktør Innovasjon Norge
Nordland

Erlend Bullvåg

Prosjektleder
Handelshøgskolen
Universitetet i Nordland

Kjell Hugvik

Fylkesdirektør
NAV Nordland

Bjørn Sture Trymbo

Banksjef
DNB

Ivar Kristiansen

Regiondirektør
NHO Nordland

Terje Stabæk

Ass. næringssjef
Nordland fylkeskommune

Eirik Pedersen

Administrerende direktør
Kunnskapsparken Bodø AS

Indeks Nordland er basert på økonomiske nøkkeltall hentet fra Proff ®Forvalt sin regnskapsdatabase og bearbeidet av Indeks Nordland: www.forvalt.no. Regnskapsdatabasen produseres og utvikles av Eniro ASA i et samarbeid med Handelshøgskolen UIN. Regnskapstall for bedrifter med forretningsadresse i Nordland er inkludert, fratrukket bedrifter innen bank/finans og rene forvaltningsbedrifter. Filialers andel av morskapet er beregnet som pro rata andel av sysselsetting i underavdelingen. Verdiskaping er beregnet som bedriftenes lønnsutgifter + EBITDA. Statistikk for eksport, sysselsetting, jobbskaping, arbeidsledighet, lønnsutvikling og befolkning er hentet fra SSB og er bearbeidet av Indeks Nordland. Prognoser for utviklingen i 2015 er gjort på basis av løpende opptelling av utviklingen i 2014, konjunkturopplysninger fra Norges Banks konjunkturtabeller, regresjonsmodellering av utviklingsforløp, prognoser fra NAV's bedriftspanel i Nordland og vurderinger i styringsgruppen.

POSITIVE UTSIKTER TIL TROSS FOR SVAKE KONJUNKTURER

NÆRINGSLIVET I NORDLAND omsatte i 2014 for 137 milliarder kroner, det høyeste nivået noen sinne. Eksporten økte med 23 prosent sammenlignet med året før. Dette gjør Nordland til det fjerde viktigste eksportfylket i landet. Miljøspørsmål og fornybar energi kommer stadig høyere på agendaen i mange markeder. Det etterspørres teknologi som er mer effektiv, gir lavere utslipp eller løser viktige miljøutfordringer. Industri basert på fornybar energi vil kunne gi et konkurransefortrinn i internasjonale markeder. Vi bør derfor legge til rette for økt bruk av vår egen vannkraft i fylket.

NORGE MÅ NÅ FORBEREDE SEG på en større konjunkturedgang, og SSB spår redusert vekst i Norge de neste årene. Et betydelig fall i oljeprisen er hovedårsaken til konjunkturedgangen. Til tross for svakere utsikter for Norges økonomi, vil nordlandsøkonomien med stor sannsynlighet styrke seg i det kommende året.

KONJUNKTURSKIFTET ÅPNER for nye muligheter, blant annet fordi erfarne fagarbeidere og ingeniører vil bli lettere tilgjengelig for vårt næringsliv. Nordland vil tjene på en overgang til fornybarsamfunnet, blant annet grunnet kombinasjonen av vannkraft og metallproduksjon.

URBANISERING HAR LENGE vært en internasjonal megatrend, og den vil bety mye for utviklingen også i Norge og Nordland de nærmeste tiårene. Det er byene som tiltrekker seg ungdom, det er der befolkningen øker, det er i bynære regioner næringslivet utvikler seg sterkest og det er der flest gründere etablerer sin virksomhet. Den pågående reformen i kommunestrukturen vil kunne bidra til større og sterkere kommuner i vårt fylke. Dette er en viktig prosess også for å øke evnen til å drive næringsutvikling.

TILRETTELEGGING for vekstvillige gründere vil være viktig når vi planlegger for fremtiden. Dette er et felt der nasjonale myndigheter nå velger å satse, og lokale myndigheter må følge opp. Universitetet i Nordland har et nasjonalt konkurransedyktig fagmiljø for innovasjon og entreprenørskap. Dette er en ressurs som næringslivet i Nordland bør støtte opp om og som bedriftene også kan benytte mer aktivt.

HAVET OG KYSTEN gir Nordland stort potensial for ny vekst. En betydelig økt satsing på forskning og utvikling innenfor marine og maritime næringer vil bidra til å gi fylket en enda mer spennende og verdiskapende marin sektor i løpet av få år. Vi forventer at nasjonale og lokale myndigheter prioriterer økte bevilgninger til denne satsningen.

DET SETTES I MANGE sammenhenger likhetstegn mellom Nordland og Nord-Norge. I virkeligheten er de tre nordnorske fylkene svært forskjellige, både nærings- og samfunnsmessig. De har også ulike drivkrefter for utvikling. Det er viktig at næringsliv og politikere synliggjør disse forskjellene, slik at virkelighetsbildet er riktig når strategiske politiske beslutninger skal tas.

Styringsgruppen Indeks Nordland

HVORDAN BRUKE INDEKS NORDLAND

Indeks Nordland følger utviklingen i Nordlands og landsdelens nærings- og samfunnsliv og sammenligner utviklingen med Norge. Rapporten er lagt opp slik at hovedpoengene først er oppsummert i faktaboksene på neste side, for så å utdypes de påfølgende kapitlene. I alle kapitler kan man sammenligne utviklingen mellom sektorer og regioner.

Du kan bruke Indeks Nordland til å:

- Vise frem Nordland.
- Inspirere til debatt basert på fakta.
- Gi påfyll av kunnskap om utviklingen.
- Tilføre fakta til interessenter utenfor Nordland.
- Måle fremdrift og identifisere utfordringer.
- Som målestokk for å vurdere utviklingen i egen bedrift eller kommune.

Indikatorene presenteres som indekser der utvikling sammenlignes med status på et fast tidspunkt, som prosentvis utvikling eller endring, og som summen av verdien indikatoren har for den kategorien, da i millioner kroner, milliarder kroner eller antall personer. Tallene er sammenlignbare på tvers av fylker, overordnede bransjer og regioner.

LOFOTEN

Flakstad
Moskenes
Røst
Vestvågøy
Værøy
Vågan

OFOTEN

Ballangen
Evenes
Narvik
Tjeldsund
Tysfjord

SALTEN

Beiarn
Bodø
Fauske
Gildeskål
Hamarøy
Meløy
Saltdal
Steigen
Sørfold

VESTERÅLEN

Andøy
Bø
Hadsel
Lødingen
Sortland
Øksnes

HELGELAND

Alstahaug
Bindal
Brønnøy
Dønna
Grane
Hattfjelldal
Hemnes
Herøy
Leirfjord
Lurøy
Nesna
Rana
Rødøy
Sømna
Træna
Vefsn
Vega
Vevelstad

INNHold

01 – STATUS OG UTVIKLING

På stø kurs inn i 2015

SIDE 8

02 – BEFOLKNINGSUTVIKLING

Befolkningsvekst i 28 kommuner

SIDE 12

03 – SYSSELSETTING OG LEDIGHET

Langsom men positiv utvikling i arbeidsmarkedet

SIDE 16

04 – VELSTAND

Høyt lønnsgap

SIDE 20

05 – EKSPORT

Internasjonal suksess

SIDE 24

06 – VEKST OG AKTIVITET

Tar steget inn i 2015 med høyest
kapasitetsutnyttelse i Norge

SIDE 28

07 – LØNNSOMHET OG VERDISKAPING

Konkurransedyktig og lønnsomt
næringsliv i Nordland

SIDE 34

08 – INDEKS NORD-NORGE

Nordland i Nord-Norge

SIDE 38

01

PÅ STØ KURS INN I 2015

- Nordlandsøkonomien ligger an til en vekst på 4,4 % i 2014 og 4,2 % i 2015.
- Skaper 57 % av verdiene i Nord-Norge.
- Sterkt av næringslivet å opprettholde vekst i urolige tider.
- Nordlandsregionene bør bli mer synlige i det nasjonale bildet.
- Historisk anledning til å få et forsterket høyere utdanningstilbud i Nordland. Denne sjansen bør ikke skusles bort.
- De største kommunene må ta føringen i arbeidet med den nye kommunestrukturen i Nordland.

02

BEFOLKNINGSVEKST I 28 KOMMUNER

- Innbyggertallet passerer 242 289 innbyggere.
- Det er gledelig at antallet unge voksne (20 til 40 år) utvikler seg mye bedre enn folketallet totalt.
- Utflyttingen er fortsatt hovedårsak til lavere befolkningsvekst enn det nasjonale nivået.

03

LANGSOM MEN POSITIV UTVIKLING I ARBEIDSMARKEDET

- Sysselsettingen nådde 116 701 personer i Nordland.
- Offentlig sektor øker sysselsettingen mest (helse og omsorg).
- God vekst for utdanningsgruppene, færre fagarbeidere.
- Arbeidsledigheten blir lavere i 2015.
- Eksporten av arbeidskraft er fortsatt høy.

04

HØYT LØNSGAP

- Bruttoinntekten er 380 500 kroner i 2014 for Nordland.
- Det er 42 000 kroner under landsgjennomsnittet.
- Kvinner i Nordland tjener 94,6 % av landsgjennomsnittet for kvinner. Det skyldes at mange har jobber i helsevesenet med krav om høyere utdanning.
- Menn i Nordland tjener 86,9 % av landsgjennomsnittet for menn.

06

**TAR STEGET INN I 2015
MED HØYEST KAPASITETS-
UTNYTTELSE I NORGE**

- Samlet omsetning i bedrifter med hovedkontor i Nordland ventes i 2014 å nå hele 136,8 milliarder kroner.
- Sum omsetning med filialer i Nordland er 185,2 milliarder kroner.
- Prognosen for 2015 er 4,2 % vekst, mens det for Norge er forventet en vekst på 1,4 %.
- Det er ventet om lag 9 % vekst i inntektene i 2015 i marin sektor.
- Industrien fortsetter fremgangen med 6,5 % vekst i 2015 (kapasitetsbegrensninger demper volumveksten).

05

**INTERNASJONAL
SUKSESS**

- Eksporten økte med 23 % i 2014 til 23,8 milliarder kroner.
- Fjerde største eksportfylke i verdi for tradisjonelle varer utenom brensel.
- Nordland har 67 % av eksporten fra Nord-Norge, 51,5 % av fiskeeksporten, og hele 83,6 % av metall og kjemi-produkter.

08

**NORDLAND
I NORD-NORGE**

- Nordland er det viktigste:
  - Næringslivsfylket
  - Eksportfylket
  - Leverandørfylket
  - Havbruksfylket

07

**KONKURRANSEDYKTIG
OG LØNNSOMT NÆRINGS-
LIV I NORDLAND**

- Bedriftene i Nordland har en driftsmargin på 8 % i 2014.
- Til sammenligning var det nasjonale gjennomsnittet 6,7 %.
- Høyere lønnsomhet forklares med havbrukssektoren og kraftproduksjon.
- I 2014 ventes tjenester mot bedrifter å generere det største driftsresultat målt i kroner med 3,4 milliarder.
- Verdiskapingen i Nordland er 54,3 milliarder kroner.

PÅ STØ KURS INN I 2015

Nordland holder stø kurs inn i 2015. Økonomien i Nordland fungerer godt, på tross av svake konjunkturer i Europa, lavere vekst i de fremvoksende BRIC-landene og nedkjølingen i forholdet til Russland. Eksportbedriftenes vekstpotensial er bedre i 2015 enn på svært lang tid, og arbeidsledigheten forblir lav. Mulighetene og potensialet i Nordland får likevel liten nasjonal oppmerksomhet. Det gnistrer ikke av innsatsen i forhold til å etablere nye store bedrifter og tiltrekke oss økte investeringer i offentlig regi. Ny teknologi, stor tilgang på vannkraft og muligheter for grønn produksjon i Nordland åpner for store muligheter innenfor kraftforedlende industri. Lavere oljepris vil dreie fokus mot en stegvis utbygging i områder der infrastruktur finnes. Sokkelen utenfor Nordland får ny infrastruktur gjennom Polarled-utbyggingen, noe som åpner for transport av olje og gass fra nye funn utenfor Nordland.

Nordland nyter liten nasjonal politisk interesse og innflytelse. Det at alt går jevnt og trutt, uten store utfordringer, gjør at fylket får lite oppmerksomhet. På samme tid er avkastningen fra investeringer i Nordland god og investorene har fokus på andre mer presserende områder. Konsekvensene av manglende interesse får ofte uheldige utslag for Nordland, og gjør at mange initiativer møter motgang i stedet for støtte.

Eksempler på dette var den manglende innsatsen for å omstille REC-konsernet, som medførte et betydelig tap av arbeidsplasser. Bodø Hovedflystasjon ble besluttet nedlagt, uten hensyn til de omfattende negative konsekvensene for regionen. I slike situasjoner settes regionene mange år tilbake i tid. Utfordringene ser vi i gjennom svak befolkningsutvikling i motoren Bodø og gjennom tap

av viktig høyteknologisk kompetanse. For å unngå flere slike uheldige nedlegginger må det skapes bedre forståelse for konsekvenser og legges alternative og positive strategier for vekst i fylket.

Vi er i Nordland på betydelig etterskudd med å sikre nødvendige arealer for å stimulere langsiktige investeringer i havbruksnæringen. Vernetiltak går ofte foran mulighetene for å skape ny næringsvirksomhet i fylket. Vi er lite flinke til å benytte oss av de arealer og ressurser som vi faktisk har tilgjengelig. Den forestående reformen i kommunestrukturen vil ha stor positiv effekt på kommunenes kapasitet til næringsutvikling.

Signaler om stabile og gode rammebetingelser må til om Nordland skal få gjøre mer av det vi er virkelig gode på, som å drive med industri og fiskeri og havbruk i stor skala. Bare slik kan Nord-

Rabothytta, Okstindan, Hennes kommune

Foto: Jan Inge Larsen

land få den farten som skal til for å skape nok jobber og bosetning. Alternativet er mindre næringsliv og en dominerende offentlig sektor. Slik vil vi ikke ha det i en region med stor løfteevne næringsmessig.

Befolkningen trives godt i Nordland. Utflytting skyldes i liten grad mangel på trivsel eller svakheter i tjenestetilbudet. Betydelig netto utflytting skyldes for langsom vekst i behovet for arbeidskraft. Folketallet og sysselsettingen vokser for langsomt, bare halvparten så raskt som landsgjennomsnittet. Det er nå 242 289 innbyggere i Nordland og 116 701 sysselsatte med arbeid i Nordland.

Stadig flere arbeidstakere med høyere utdanning inngår i arbeidsstokken, men andelen med høyere utdanning er fortsatt om lag 5 % under landsgjennomsnittet. Raskere vekst krever at vi tør satse på bredere tilbud av relevante ut-

danningsløp i Nordland, fordi man vet at sjansen for at studentene blir i regionen er høy. Universitet i Nordland har lagt ned et omfattende arbeid for å legge grunnlag for et sterkt og allsidig Universitet, der høyskolene i fylket inviteres til å bli pilarer i utdanningstilbudet. Ideen har utgangspunkt i en tro på Nordland, og tro på kompetanse som en av de viktigste utviklingsfaktorene for vår region. Kartleggingene viser at institusjonene i Nordland kan vinne mye på å stå sammen og løfte utdanningstilbudet både i bredde og nivå. Det er trist at institusjonene i Nordland ikke finner sammen. Signalet til potensielle studenter og næringsliv er uheldig, og skaper usikkerhet om verdien av å ta utdanning i Nordland.

Nordland har betydelige human kapitalressurser. De nesten 30 000 som er helt eller delvis utenfor arbeids-

markedet har en betydelig restarbeids- evne, men krever litt tilrettelegging hos arbeidsgivere for å kunne komme i jobb. For den enkelte er verdien av å kunne få en jobb svært stor, og den samfunns- messige verdien er enda større gjennom reduserte sosialutgifter. Vi vil derfor utfordre alle arbeidsgiverne i Nordland til en ekstra innsats for denne gruppen i 2015.

Inntektsnivået er en indikator både på velstand i samfunnet og på den verdi vi som arbeidstakere skaper. Når lønnsomheten i fylkets bedrifter ligger over landsgjennomsnittet i mange sektorer, er det i tillegg til sterk vekst i produktivitet en indikator på at det kan være rom for et høyere lønnsnivå. Potensial for høyere lønn er en medvirkende faktor for at flere unge velger arbeidsstedet utenfor Nordland. Arbeidstakerne i Nordland er stort sett veldig fornøyde med arbeids-

plassen, men mange ønsker seg nye og mer utviklende oppgaver. Løsningen er mer innovasjonsarbeid i bedriftene og økt kompetansecfokus.

Bedriftene i Nordland har høyere vekst enn gjennomsnittet for Norge, og det vokser frem nye bedrifter. Utfordringen er å gi disse bedriftene gode rammevilkår for vekst. På samme tid er økonomien avhengig av de største bedriftene. Konsekvensene er store når slike bedrifter får problemer. I en region med ledige energiresurser, tilgang på kompetent arbeidskraft og der en raskt kan omstille arbeidskraft, bør det satses hardt på å etablere flere større bedrifter. Dette er viktig både for å skape nye arbeidsplasser, og for å få flere som kan dele på energi- og infrastrukturkostnader. Stort potensial og sterk økonomi i de bedriftene som allerede er i Nordland, må kommuniseres langt sterkere utenfor Nordland.

Mange har tro på Nordland. På sokkelen utenfor Nordland bygges Polarled-rørledningen, og Aasta Hansteen-utbyggingen er i startfasen. I Korgen er byggingen av den nye Røssåga kraftstasjon i sin mest hektiske fase. Innenfor havbruket fases en rekke grønne konsesjoner inn og kapasiteten i settefiskproduksjonen økes sterkt. Det investeres nesten to milliarder kroner på veibygging i Salten. LKAB bygger ut sitt

skipningsanlegg for malm i Narvik, og flere småkraftanlegg er under bygging. I Sandnessjøen bygger Aker Solutions opp en større verkstedsbedrift for produksjon av Subsea utstyr. Evry ASA bygger nytt anlegg for sine banktjenester i Rana, og i Brønnøysund nærmer det seg byggestart på Brønnøysundregisterets nye bygg. Innen reiselivet er det stor fremtidstro. I Sandnessjøen og Mo i Rana bygges det nye hoteller og kapasiteten øker. I Bodø er interessenter i gang med planer for en stor utbygging rett ved kulturhuset Stormen. Åpningen av det nye hotellet Scandic Havet og kulturhuset Stormen i Bodø har vært en suksess, og flere nye kulturhus rundt i fylket gir nye muligheter for reiselivsbedriftene. Nordland har fått en ny spektakulær turistforeningshytte i den nye Rabothytta ved kanten av Okstindbreen. I kommunesektoren diskuteres fremtidens kommunestruktur intensivt. I 2015 forventer vi at de store kommunene tar et langt større ansvar for å få på plass de nye storkommunene i Nordland.

Vi har tro på Nordland, og tro på at mulighetene motiverer mange interessenter i og utenfor Nordland til å øke sin aktivitet her. Satsing på tilrettelegging, langsiktige rammebetingelser og sikrere adgang til naturressurser er nødvendig for å skape flere bedrifter i Nordland.

Nordlands regioner

Nordland har fem regioner: Helgeland i sør, Salten i midtfylket, Ofoten i indre del av nordfylket, Lofoten i ytre del og Vesterålen helt nord i Nordland. I tabellen har vi rangert regionene i forhold til utviklingen de hadde i året som gikk. Indikatorene regionen er rangert i forhold til er: Regionens vekst i omsetning de siste 2 år, regionens vekst i lønnsnivå siste 2 år, regionens verdiskaping per omsatt krone siste 2 år, vekst i lønn siste 3 år, vekst i sysselsetting siste 5 år og befolkningsvekst siste 5 år. Regionene rangeres fra 1 til 5 der 1 er indikator på den beste utviklingen.

Rang og region	Vekst i omsetning siste 2 år	Driftsmargin siste 2 år	Verdiskaping	Lønnsvekst 3 år	Vekst i sysselsetting siste 5 år	Befolkningsvekst siste 5 år
Salten - 1	2 (3)	1 (1)	1 (1)	2 (1)	1 (3)	1 (1)
Helgeland - 2	3 (1)	3 (3)	3 (3)	1 (3)	3 (2)	3 (3)
Lofoten - 3	4 (2)	4 (4)	4 (5)	5 (4)	2 (1)	2 (2)
Vesterålen - 4	1 (4)	2 (2)	5 (4)	4 (5)	4 (4)	5 (4)
Ofoten - 5	5 (5)	5 (5)	2 (2)	3 (2)	5 (5)	4 (5)

Tall i parentes = rangering i Indeks Nordland 2014

Salten

Salten har fått mer vind i seilene etter et vanskelig 2013, og har høyest driftsmargin, verdiskaping, vekst i sysselsettingen og den høyeste befolkningsveksten, samt den nest største veksten i bedriftenes omsetning etter Vesterålen.

Helgeland

Helgeland tar andreplassen med sterkest lønnsvekst og midt på treet vekst i næringslivet, margin, befolkningsvekst og vekst i sysselsettingen.

Lofoten

Lofoten kommer på tredjeplassen med den nest sterkeste veksten i sysselsettingen og befolkningen, men under snittet vekst i næringslivet, lønnsomhet og verdiskaping.

Vesterålen

Vesterålen rangeres på fjerdeplass av regionene med den sterkeste veksten i omsetning de siste to årene og den nest beste lønnsomheten. Regionen har imidlertid lav sysselsettingsvekst og befolkningsvekst.

Ofoten

Ofoten har over snittet verdiskaping per omsatt krone, og på gjennomsnittet lønnsvekst. Ofoten får femteplassen fordi veksten i omsetning, driftsmargin, vekst i sysselsetting og befolkning er den laveste av regionene.

Ut på tur, aldri sur!

Foto: Thor-Wiggo Skille, Nordland fylkeskommune

VEKST I 28 KOMMUNER

Innbyggertallet i Nordland er 242 289 ved utgangen av 2014. Folketallet har vokst hvert år siden 2009. Etter at bunnen ble nådd i 2009, er det blitt 7 293 flere nordlendinger. I 2014 økte folketallet med 1 422 personer, ifølge SSB. Det er gledelig at veksten for unge voksne er høyere enn veksten i folketallet totalt. Befolkningen i Nordland økte i 2014 med 0,6 % sammenlignet med 0,5 % i 2013. Til sammenligning var den totale veksten for Norge 1,1 % i 2014. Nordland øker sin veksthastighet det siste året, men veksttakten er mye lavere enn landet forøvrig.

Positive tegn til tross, svakere vekst enn landet totalt, og lange perioder med negativ vekst frem til 2009, gjør at både Nordland og Nord-Norge stadig utgjør en mindre andel av befolkningen i Norge. For å holde tritt med veksten i Norge, burde Nordland vokst med nesten 2 800 personer, altså nesten 1 400 flere enn hva veksten er på i dag. Den positive befolkningsutviklingen etter 2009 gir likevel en langt bedre situasjon enn i årene før 2009. Hele 28 av 44 kommuner i fylket har vokst i folketallet. Kommunene Bodø, Narvik og Rana fikk flest nye innbyggere i 2014, mens Meløy, Bø og Salt-dal mistet flest innbyggere.

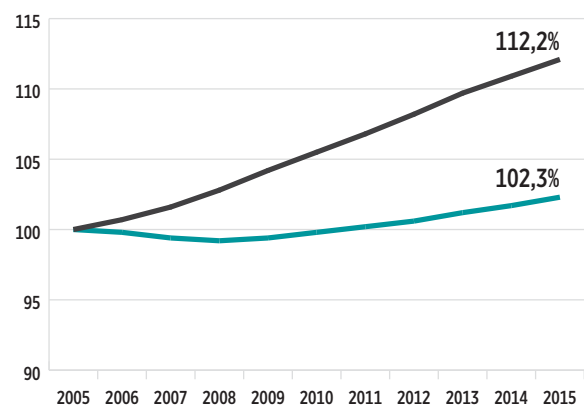
Nordland avgir flere innbyggere enn de får til 16 av 18 mulige fylker, unntaket er Finnmark, og balanse mot Troms. I alt flyttet 5 613 personer ut av Nordland og 4 285 til Nordland i 2013. Nordlendingene flytter mest til og fra Oslo, Tromsø og

Trondheim. For mange regioner har tilgang på flinke og flyttbare nordlendinger gitt store bidrag til vekst og verdiskaping dit de kommer. Nordlands mest verdifulle eksportartikkel er arbeidstakere. Dette som en følge av at det bygges opp for få nye relevante arbeidsplasser i fylket og arbeidstakerne må se andre steder etter de riktige jobbene.

Byene i Nordland har stadig større betydning for utviklingen i folketallet. De siste 10 årene har 60 % av økningen i folketall i Nordland kommet i Bodø, og 83 % av veksten har skjedd i bysamfunnene Bodø, Narvik, Sortland og Rana. I Lofoten vokser Leknes og Svolvær. Av de mindre kommunene som har positiv utvikling i folketallet, er drivkreftene økt petroleumsvirksomhet i Alstahaug og Brønnøy og havbruk i Hadsel, Øksnes, Steigen og Lurøy.

FIGUR 1

Befolkningsutvikling i Nordland og Norge fra 2005 til 2015

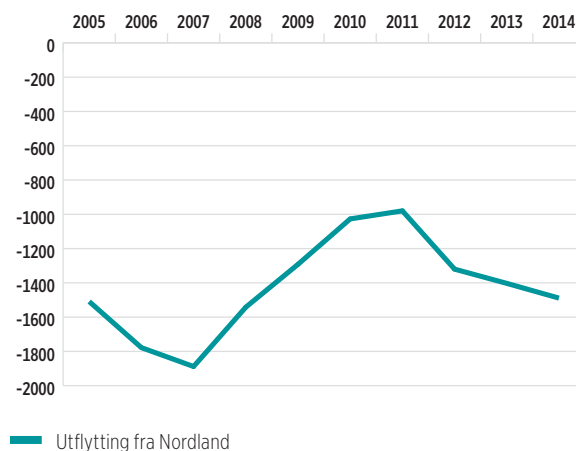

Indeks der 2005=100
 — Nordland
 — Norge

Nordland har 242 289 innbyggere ved utgangen av 2014. Det er en vekst på 2,3 % siste 10 år og en vekst på 2,5 % siste 5 år. Nordland utgjør 4,7 % av Norges befolkning, sammenlignet med 5,1 % i 2005. Hvis Nordlands andel av Norge skulle vært opprettholdt, tilsvarer det at Nordland skulle hatt 23 000 flere innbyggere enn det fylket har i dag. En slik tilvekst ville ha vært større innvandring og balanse i innenlandsk inn- og utflytting. En viktig årsak til den svakere utviklingen er utflytting for å finne relevant arbeid. Det skapes for få jobber i Nordland på tross av de store ressursene. Veksthastigheten i befolkningen blir dermed for lav sammenlignet med fylker som ligner Nordland. Det er likevel et stort lyspunkt at vi har en bedre utvikling blant de unge voksne. Kullene er større, og den netto utflyttingen er lavere.

FIGUR 2

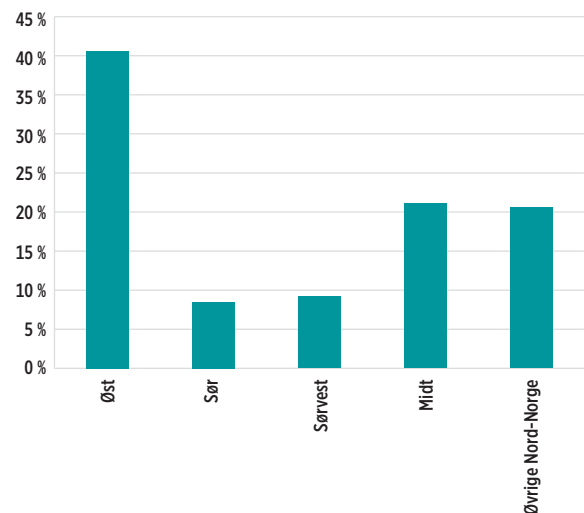
Netto flyttestrøm for Nordland

— Utflytting fra Nordland

I 2014 flyttet det 1 489 flere personer ut av Nordland til andre steder i Norge, enn inn i fylket. Selv om foreløpige opptellinger viser en vekst i befolkningen i 2014 på 1 422 personer i Nordland, forsvinner en betydelig andel av befolkningen fortsatt gjennom utflytting. Uten de om lag 4 000 innvandringene til fylket i 2014 og et fødselsoverskudd på om lag 280 personer, ville folketallet gått ned. Hvis Nordland hadde balanse i innenlands flytting, ville befolkningsutviklingen i Nordland faktisk vært på landsgjennomsnittet. Når man vet at den viktigste årsakene til utflytting er ny jobb eller utdanning, betyr kurven at et taktskifte er nødvendig i stimulering av jobbskaping og utvikling av arbeidsplasser for kompetansegruppene spesielt.

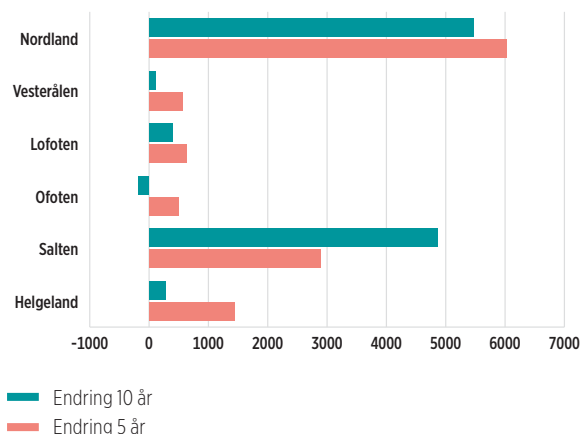
FIGUR 3

Utflytting fra Nordland til andre fylker i % per fylke

I 2013 flyttet 5613 personer fra Nordland og 4285 til Nordland. I tillegg flyttet 3969 personer mellom kommuner i Nordland. Østlandet er det mest populære flyttemålet, fulgt av trøndelagsfylkene og Troms. 9 % av flyttingene går til Vestlandet. Flest tilflyttere kommer fra Østlandet med 35 %, fulgt av Troms/Finnmark og Sør-Trøndelag. Nettoflytting er sterkest negativ til Østlandet og Trøndelag.

FIGUR 4

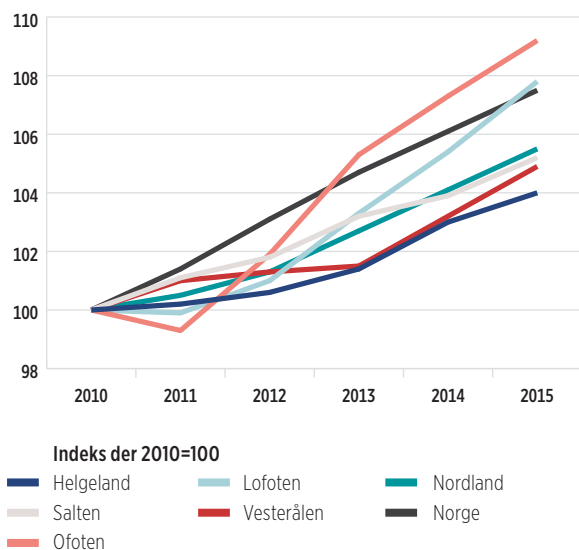

Befolkningsutvikling per region i Nordland for årene 2005 til 2015

De siste 5 årene økte folketallet i Nordland med 6 018 personer, mens veksten for de siste 10 årene er 5 464. Etter 2010 er veksthastigheten i Nordland fire nye innbyggere for hver tiende ny innbygger i Norge. I perioden før 2010 vokste Nordland kun med to innbyggere for hver tiende nye innbygger i Norge. Salten-regionen er svært viktig for utviklingen i folketallet i Nordland. Regionen har de siste fem årene vokst med 2 889 innbyggere, fulgt av nordre del av Nordland (Ofoten, Lofoten og Vesterålen) med 1 690 og Helgeland med 1 439 innbyggere. I et tiårs perspektiv har Salten vokst med 4 863 personer, fulgt av nordre del av Nordland med 328 innbyggere og Helgeland med 273 innbyggere.

FIGUR 5

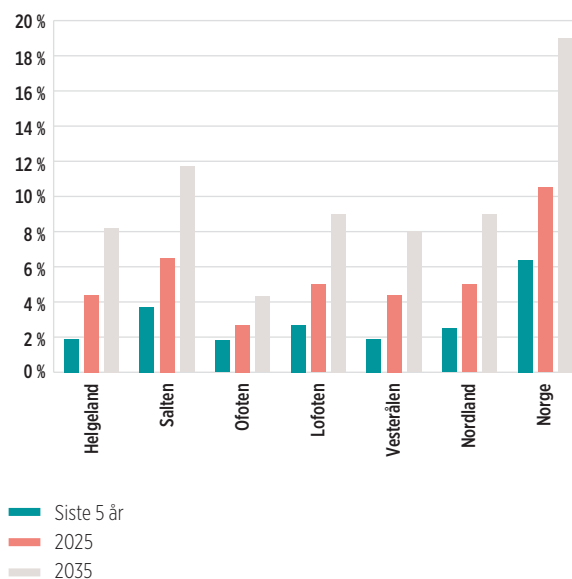
Befolkningsutviklingen for unge voksne (20 til 40 år) per region i Nordland og Norge

Figuren viser utviklingen i befolkningen per region i Nordland i aldersgruppen 20 til 40 år fra 2010 til 2015, vist som en indeks der folketallet i 2010=100. Nordland har 57 450 innbyggerne i aldersgruppen 20 til 40 år. Disse er svært viktig for tilgang på talent og aktiviteten i regionen. Dersom vi bare ser på utviklingen for de unge voksne i alderen 20 til 40 år, er de siste 5 årene et lyspunkt. Antallet i Nordland vokser til en indeksverdi på 105,5 sammenlignet 107,5 for Norge totalt for denne aldersgruppen. Både Ofoten og Lofoten har sterkere vekst i befolkningen i denne aldersgruppen enn landsgjennomsnittet. Unge voksne i alderen 20 til 40 år utgjør 23,7 % av befolkningen i Nordland og 27,5 % av befolkningen i Norge.

FIGUR 6

Utvikling siste 5 år, prognose vekst til 2025 og 2035

Figuren viser vekst siste 5 år, og forventningene de neste 10 og 20 årene for utviklingen i folketallet i den enkelte Nordlands-region. Ut fra SSBs middelalternativ for forventet befolkningsutvikling i Nordland, når vi 254 000 innbyggere innen 2025 og 263 000 innbyggere innen 2035. Bedringen i veksttakten de siste tre årene bidrar til å dra opp prognosene. Det ventes en vekst på 5 % neste 10 år, og 9 % neste 20 år i Nordland. Tilsvarende forventninger er 10,5 % og 19 % for Norge totalt sett. Av regionene i Nordland har Salten, Lofoten og Helgeland de beste prognosene for vekst i befolkningen.

LANGSOM MEN POSITIV UTVIKLING I ARBEIDSMARKEDET

Nordland har i et nasjonalt perspektiv nesten uendelig mange verdifulle ressurser. Ved inngangen til 2015 er det likevel bare 116 701 sysselsatte med arbeidssted i Nordland, og veksten er langsom. Det er en vekst på 390 personer i løpet av 2014. Arbeidsstokken vil øke med 1 036 personer i 2015. Av disse havner 469 i nye jobber, om lag 400 erstatter avgang i arbeidsmarkedet, og noen flere pendler ut av fylket. Ved utgangen av 2015 er det utsikter til 117 170 sysselsatte. Sysselsettingen vil vokse i alle regionene i fylket.

*Momek Group,
høyteknologisk verkstedsproduksjon
Foto: Bjørn Leirvik*

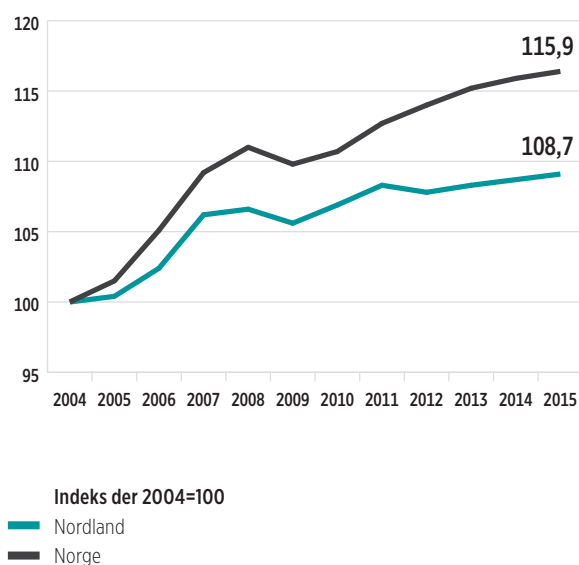
Tilgangen på arbeidskraft i Nordland betegnes som god. Spesielt øker tilbudet av høyere utdannet arbeidskraft, og flere ingeniører er nå tilgjengelige for bedriftene. Arbeidsledigheten i Nordland vil i 2015 ligge på 3,0 %, om lag en halv prosent lavere enn gjennomsnittet for Norge. Sterke innstramninger i offentlige utgifter, og sjokk i den internasjonale økonomien, vil gi risiko for redusert jobbskaping i 2015 om det inntreffer. Den viktigste endringen fra 2014 er at offentlig sektor igjen øker sysselsettingen. Økte rammer for rekruttering av lærere, og økt behov i helsesektoren er drivkreftene. God aktivitet i bygg- og anleggssektoren, og etablering av nye store industribedrifter på Helgeland og i Glomfjord bidro positivt til sysselsettingsutviklingen i 2014. Tjenesteproduksjon mot bedrifter fortsetter fremgangen, og rekrutterer sammen med offentlig sektor mange

arbeidstakere med universitets- eller høyskoleutdanning. Arbeidsledigheten ble lavere i 2014 enn ventet, og sysselsettingsveksten høyere enn ventet både i 2013 og 2014. Utsiktene for 2015 tilsier et noe strammere arbeidsmarked for de som vil inn i arbeidsmarkedet og/eller ønsker å skifte jobb. En viktig indikator er antall ledige stillinger totalt i løpet av året registrert hos NAV Nordland. Antall utlyste stillinger falt i 2014 til rett i overkant av 10 000. Antall utlyste stillinger fortsatte dermed å falle fra et nivå på 14 000 per år i 2011 til dagens nivå på 10 000 utlyste stillinger per år. NAVs bedriftsundersøkelse indikerer at færre bedrifter skal øke sysselsettingen i 2015 enn i 2014. Arbeidsmarkedet kan derfor karakteriseres som strammere for arbeidstakere totalt sett i 2015.

Nordlands arbeidsmarked er likevel sårbart. Det skal ikke mer til enn at én av de store bedriftene legges ned eller off-

entlige virksomheter flyttes, før konsekvensene blir store. Nedleggelsen av REC i Glomfjord og flytting av Bodø Hovedflystasjon er begge eksempler som berører tusenvis av arbeidstakere, og som setter arbeidsmarkedet i Nordland langt tilbake. Det bør de neste årene settes fokus på behovet for å etablere flere nye og spennende bedrifter i Nordland, for å utnytte alle ressursene vi har. Vi har nesten uendelig mye fornybare og fossile ressurser som ikke utnyttes for å skape flere jobber, god plass, masse rent vann, flinke arbeidstakere, ledig vannkraft og svært moderne industrikompetanse i fylket. Løsningsevnen i Nordland vises i Wasco's etablering av rørfabrikk i Mo i Rana som et eksempel. I løpet av litt over seks måneder var en bedrift med mer enn 200 personer i full drift.

FIGUR 7

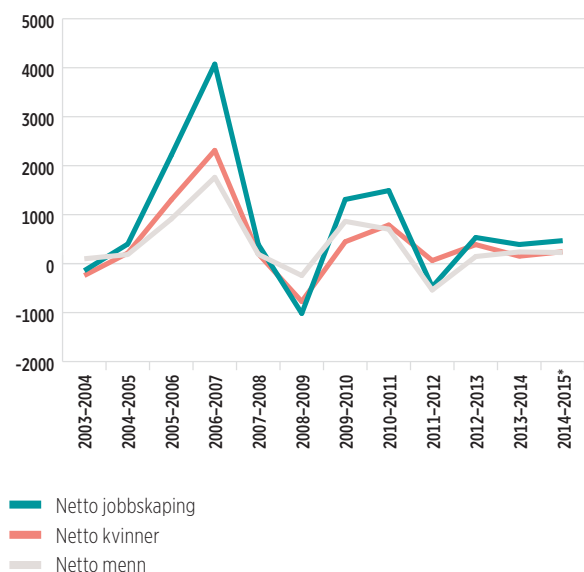

Utvikling i sysselsetting i Nordland og Norge

Figuren viser veksten i sysselsetting som en indeks der 2004 = 100. Nordland når en indeksverdi i 2014 på 108,7 sammenlignet med Norge med en verdi på 115,9. Relativt sett er veksten i Norge dobbelt så rask som veksten i Nordland. Ser vi nærmere på opptellingen for 2014, viser tallene en vekst på 0,35 % i Nordland, sammenlignet med 0,65 % for Norge. Opptellingen for 2014 viser en oppbremsing i jobbskaping sammenlignet med 2013, hvor veksten nasjonalt var på hele 1 %, mens den var 0,46 % i Nordland. I 2015 ventes en jobbvekst på 0,4 % i Nordland og 0,38 % i Norge. Nasjonalt slår svakere oljepris inn i jobbmarkedet for fullt i 2015, mens Nordlands konjunkturer forbedres noe. Betydelig bedre konjunkturer for tradisjonell eksport, bedre fart i reiselivet og tjenesteyting, og vekst i offentlig sysselsetting innen helse og omsorg er de viktigste drivkreftene i 2015.

FIGUR 8

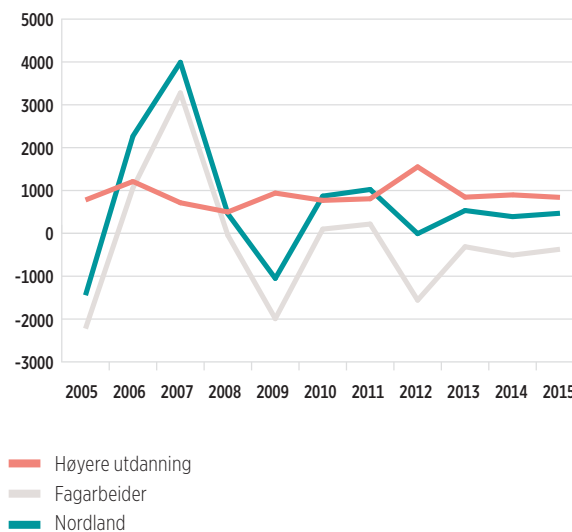
Netto jobbskaping for kvinner og menn i Nordland

Figuren viser netto tilførsel eller avgang av jobber i Nordland fordelt på kjønn. Netto jobbskaping var sterkest for menn i 2013, og endrer seg til litt sterkere for kvinner i 2014. Som en følge av økt rekruttering til flere jobber i helse og omsorg i 2015, er det om lag lik jobbskaping for menn og kvinner. Vi er nå inne i en periode med moderat positiv jobbskaping. Det er ikke utsikter til vesentlig økning i jobbskapingen. Andelen sysselsatte av arbeidsstyrken ventes å bli 67,9 % i 2015, en nedgang på 0,4 %. Nasjonalt er andelen sysselsatte av arbeidsstokken 68,6 %. Utnyttelsen av arbeidsstokken bør derfor økes i Nordland. Vesentlig vekst i sysselsettingen i Nordland betinger svært sterke konjunkturer, etablering av nye større bedrifter, eller offentlige satsninger i Nordland.

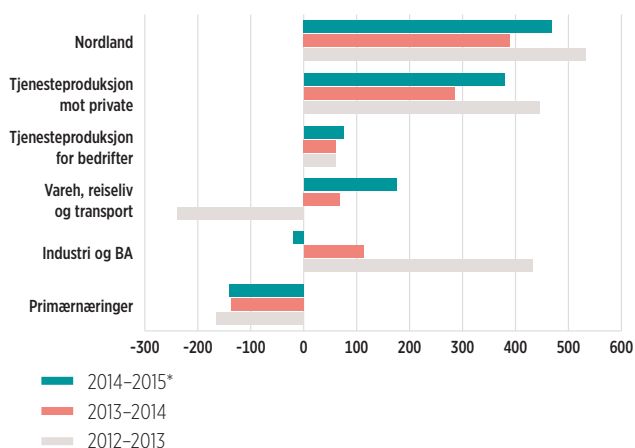
FIGUR 9

Netto nye jobber i Nordland fordelt på kompetansenivå

Sysselsettingen øker for utdanningsgruppene i Nordland, mens det er en netto nedgang i sysselsettingen for fagarbeidere og hjelpearbeidere fra 2012. Jobbskapingen for kompetansegruppen er stabil og brytes bare av svake konjunkturer i 2009 og 2012. Utviklingen i arbeidsmarkedet er svært lik tendensen i det nasjonale arbeidsmarkedet med flere høyt utdannede i arbeidsstokken.

FIGUR 10

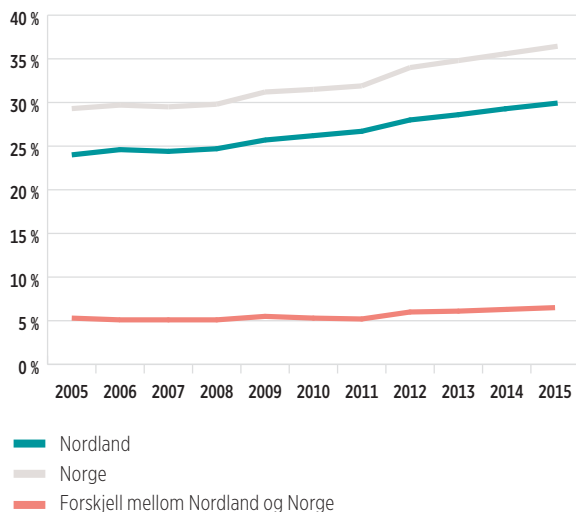

Netto jobbskaping i Nordland

Etter en svak periode for arbeidsmarkedet i Nordland frem til starten av 2013, vokser nå sysselsettingen i Nordland. Unntaket er primærnæringsene. Utviklingen i 2013 ble langt bedre enn ventet. Dette skyldes i hovedsak at offentlig sektor på tross av innstramning i 2012, igjen økte rekrutteringen i 2013. Denne trenden har fortsatt i 2014. Innenfor bygg og anlegg ble aktiviteten høyere i 2013 og 2014, drevet av økt privat boligbygging, i kombinasjon med offentlig byggeaktivitet. En bedring i reiselivet snudde den negative trenden fra 2013 til økende sysselsetting i 2014. Netto nye jobber ble hele 533 i 2013, 390 nye i 2014 og det forventes 469 nye jobber i 2015. Nordland har hatt nedgang i sysselsettingen kun i 2009 og i 2012, siden 2004.

FIGUR 11

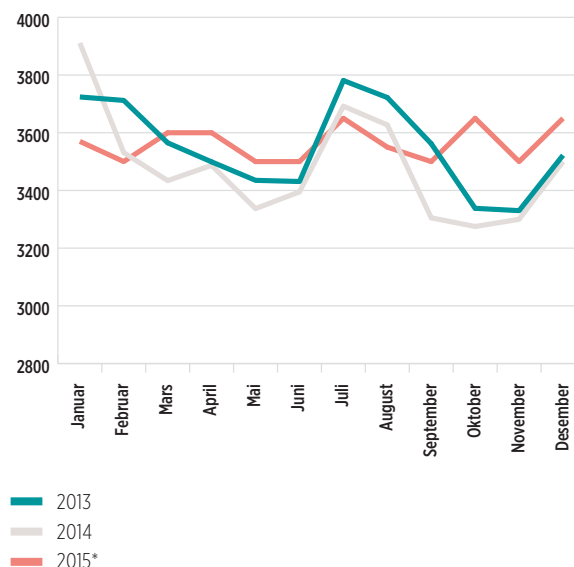
Andel arbeidstakere med høyere utdanning i Nordland og Norge 2005 til 2015

Andelen sysselsatte med høyere utdanning vokser både i Nordland og i Norge. I Nordland har 29,3 % av arbeidsstokken høyere utdanning sammenlignet med 35,6 % for Norge totalt. Andelen med høyere utdanning øker raskere i Norge, og avstanden fra Nordland til landsgjennomsnittet er 6,3 % poeng. I et samfunn der vi i økende grad er kunnskapsdrevet er den økende forskjellen bekymringsverdig. Men det er også positive tegn. Roligere tider i petroleumssektoren gjør at flere ingeniører er tilgjengelig på arbeidsmarkedet.

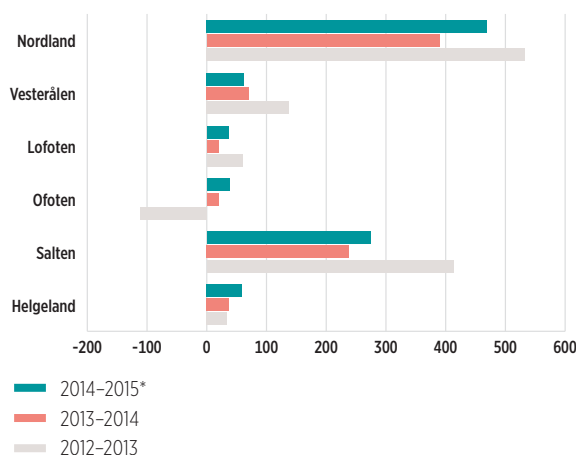
FIGUR 12

Utvikling i arbeidsledighet Nordland 2013 til 2015

Figuren viser utvikling i arbeidsledige per måned i Nordland med prognose basert på NAV Nordlands analyse av utsikter for arbeidsmarkedet i 2015. Prognosen for arbeidsledighet i 2015 er et årsgjennomsnitt på 3 570 ledige, sammenlignet med årsgjennomsnitt på 3 650 i 2014. Arbeidsledigheten er i gjennomsnitt 2,8% i 2014 og ventes å bli 3 % i 2015. I Norge er arbeidsledigheten i gjennomsnitt 2,9 % i 2014, og ventes å øke til 3,3 % snitt for 2015. For kvinner er ledigheten 4,3 % i 2014, mens den for menn er 2,1 %.

FIGUR 13

Netto jobbskaping per region i Nordland

Figuren viser netto nye jobber per region i Nordland de siste tre årene. Fra et bilde med fallende sysselsetting i 2012, er det nå netto positiv jobbskaping i alle regioner for 2014 og 2015. Arbeidsmarkedet vokser i alle regionene. Målt i antall personer er fremgangen sterkest i Salten. Den samme situasjon forventes også for 2015. Vesterålens arbeidsmarked vokser nest mest, fulgt av Helgeland. Helgelands arbeidsmarked bremses av få nye jobber i den viktige industrien, og nedgang i antall arbeidstakere i næringer rettet mot petroleumsvirksomheten utenfor Nordland. I 2016 og 2017 ventes det vekst i petroleumsrelaterede arbeidsplasser som følge av Aasta Hansteen-utbyggingen.

Fra åpningen av Kulturfabrikken på Sortland

Foto: Sigrun Tara Øverland

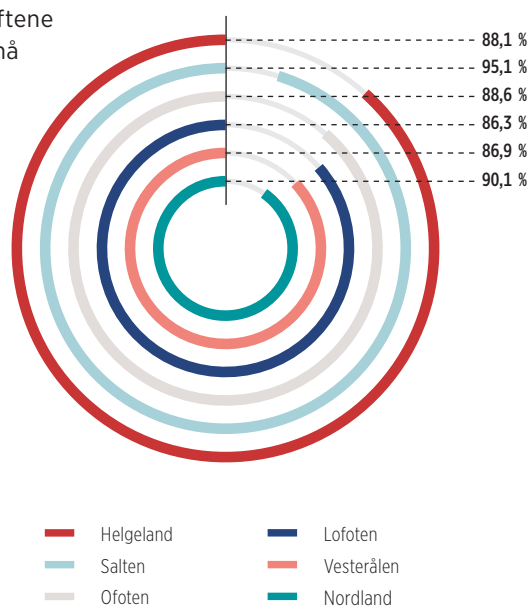

HØYT LØNNSGAP

Lønnsnivået i Nordland økte med 3,5 % i 2014. Til sammenligning var gjennomsnittlig lønnsvekst for landet samlet på 3,8 % i samme periode. Forventet lønnsvekst i Nordland for 2015 er mellom 3,2 % og 3,5 %, mens prognosene for Norge tilsier 3,5 % vekst. På fem år er lønnsveksten 21,8 % i Nordland, som er helt likt med Norge, men nivåene er fortsatt forskjellig. Inntekten i Nordland er på 14. plass av 19 fylker.

Gjennomsnittslønnen i 2014 for Nordland er 10,0 % lavere enn landsgjennomsnittet, og hele 26 % lavere enn Rogaland, som er fylket med høyest gjennomsnittsinntekt i landet. Færre arbeidstakere med høylønnsstillinger, færre hovedkontorer, og færre ansatte med høy teknologisk kompetanse i bedriftene forklarer sammen med mange små bedrifter mye av årsaken til at vi ligger lavere enn mange andre regioner. Bruttoinntekten per arbeidstaker er 380 500 kroner i 2014 for Nordland. Det

er 42 000 kroner under landsgjennomsnittet. Kvinner i Nordland tjener 94,6 % av landsgjennomsnittet for kvinner, og det skyldes at mange har jobber i helsevesenet med krav om høyere utdanning, og generelt sett flere høyt utdannede kvinner i arbeidsstokken de senere årene. En kan tenke seg at et høyere lønnsnivå i Nordland ville gjort det mer attraktivt for arbeidstakere utenfor regionen å flytte hit, og færre ville flyttet ut av fylket for å øke egen velstand. Bedriftene oppfordres derfor til å skape flere jobber med høy lønn og høy verdiskaping. Dette vil være en vinnvinn situasjon både for bedrifter og for nordlandssamfunnet.

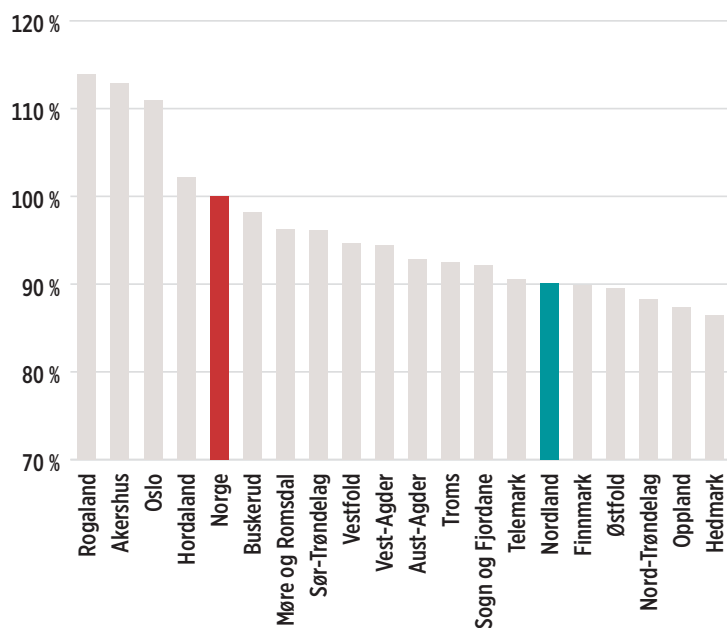

FIGUR 14

Brutto lønn i prosent av landsgjennomsnittet per region i Nordland

Saltenregionen har den høyeste bruttoinntekten i forhold til landsgjennomsnittet, med 95,1 % av nivået i Norge. Inntekten i de øvrige regionene er klart lavere enn i Salten, og ligger mellom 86 % og 89 % av landsgjennomsnittet. Lønnsnivået gjenspeiler både næringslivets sammensetning, utdanningsnivået i arbeidsstyrken, knapphet på enkeltfagområder og konkurranse om talentet i regionen. Over tid har mange arbeidstakere flyttet ut av Nordland, og nesten 4 000 pendler ut fra fylket. Lav vekst i sysselsettingen sammenlignet med Norge, og lavere lønnsvekst i perioder, indikerer behov for flere arbeidsplasser for høyt utdannede dersom lønnsnivået skal vokse i Nordland.

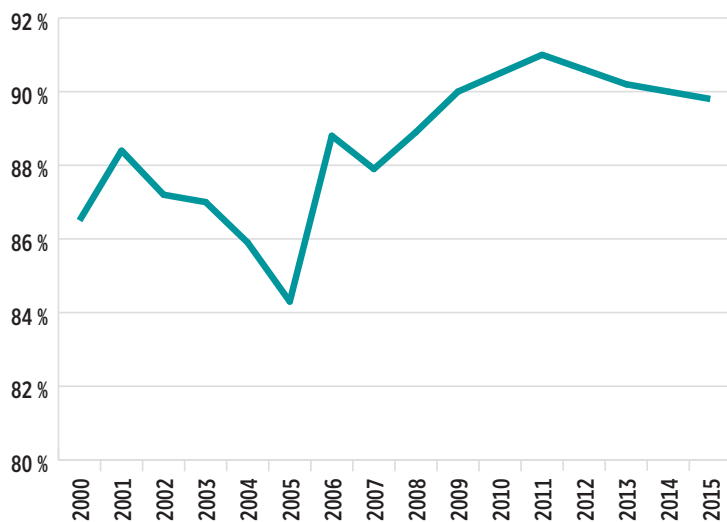
FIGUR 15

Brutto inntekt per fylke i % av landsgjennomsnittet

Figuren viser brutto inntekt i % av gjennomsnittsinntekten i Norge. Fire fylker har et inntektsnivå over landsgjennomsnittet. Rogaland har høyest brutto inntekt, fulgt av Akershus, Oslo og Hordaland. Dersom vi ser lengre tilbake i tid, tilbake til 1970, til tiden før olje-eventyret startet, var både inntekt og folketall i Nordland høyere enn i Rogaland. Dette viser hvor stor betydning petroleumsvirksomheten har for utviklingen.

FIGUR 16

Utvikling i lønnsforskjell mellom Nordland og Norge

Utviklingen vi ser i Nordland reflekterer på mange måter konjunkturerne vi har i Norge. I perioder med svake konjunkturer øker lønnsforskjellene og i perioder der det er sterk konkurranse om arbeidskraften reduseres lønnsforskjellene. Det er interessant å merke seg at bedriftenes omsetningsvolum har økt sterkt i perioden og det er tatt ut betydelig produktivetsvekst, mens sysselsettingen har vokst moderat og befolkningsveksten er svært forsiktig. I regioner med større lønnsvekst skjer mye av det samme, men langt sterkere lønnsvekst skyldes at innslaget av tjenestebedrifter og kompetansearbeidsplasser er større. Satsing på etablering av nye bedrifter basert på Nordlands enorme energi-, havbruks- og mineralressurser, samt høyteknologiske produkter av metall, må bli den viktigste satsningen de neste årene for Nordland.

Uvær i Skivika

Foto: Bjørn Erik Olsen , Nordland fylkeskommune

INTERNASJONAL SUKSESS

Nordland er Norges fjerde største eksportfylke, både målt i verdi og i eksport per innbygger (eksklusiv olje). Den sterke veksten i eksportverdien av metaller og fisk gjør at Nordland genererer 67 % av eksporten fra Nord-Norge. De viktigste eksportørene blant de store kraftforedlende bedriftene er Alcoa, Elkem Salten Verk, Celsa Nordic, Fesil, Glencore, Yara, Rana Gruber, Norcem og LKAB. Av fiskeeksportørene er de største bidragsyterne Nordlaks, Nova Sea, Aker Seafoods, Cermaq, Marine Harvest, Ellingsen Seafood og Prestfjord. Nordland hadde Norges største produksjonsvolum av laks i 2014 og passerte 253 000 tonn. For de som kjøper varer fra Nordland som betales i US dollar, har det blitt 18 % rimeligere, varer i euro 7 % rimeligere, og varer i svenske kroner 1,7 % rimeligere. Oljeprisen er redusert med 47 %. Legger man til at dollar er svekket 18 %, reduseres inntektene fra olje ved årsslutt med 56 % sammenlignet med starten på 2014.

Eksporten økte med 23 % i 2014 til 23,8 milliarder kroner. De som sammenligner med tidligere indekser, vil se at SSB har revidert eksportstatistikken og publisert nye tall for eksport fra Nordland. De nye tallene er lagt til grunn, og de nye tallene er ikke direkte sammenlignbare med tall i fjorårets indeks. SSB har også skilt ut en kategori som varer i transit for videre eksport. Dette påvirker tallene for eksport av jernmalm over Narvik havn. Eksport av fisk der varepartiet har opprinnelsessted fra flere steder i landet er også skilt ut. Dette påvirker en mindre andel av fiskeeksporten fra Nordland.

Eksporten av fisk når 9,4 milliarder kroner, om lag en milliard kroner mer enn i 2013. Eksporten av metaller, kjemi-produkter og bearbejdede varer når 13,2 milliarder kroner, en økning på hele 3,6 milliarder. Eksport av jernmalm fra LKAB i Kiruna inngår ikke i tallgrunnlaget. Unntaket er eksport av malm og industrimineraler, som har opplevd fallende verdi høsten 2014. Nordland utgjør 14 % av all fiskeeksport fra Norge. Det er

oppdretterne i Nordland som har opplevd den største negative effekten av at det russiske markedet ble stengt. Selv om lakseeksportørene relativt raskt lykkes med å finne alternative markeder, har bortfallet av det største markedet dempet veksten i lakseeksporten fra Nordland.

Utsiktene for 2015 viser fortsatt god vekst i eksporten. En vedvarende svak norsk krone, fortsatt fremgang i amerikansk økonomi, og vellykket gjennomføring av stimuleringstiltak i Europa, gir positive utsikter for nordlandsbedriftene, både i verdi av produktene og for økt lønnsomhet. Gjennomgående høy kapasitetsutnyttelse begrenser mulighetene til betydelig volumvekst uten at det investeres i ny kapasitet. Forventet vekst i eksporten for 2015 er 5,8 %. Vekstanslaget reflekterer at det ikke er ventet vesentlig svekkelse av norsk valuta, og det er forventet lav prisvekst på de vanligste eksportvarene fra Nordland i 2015.

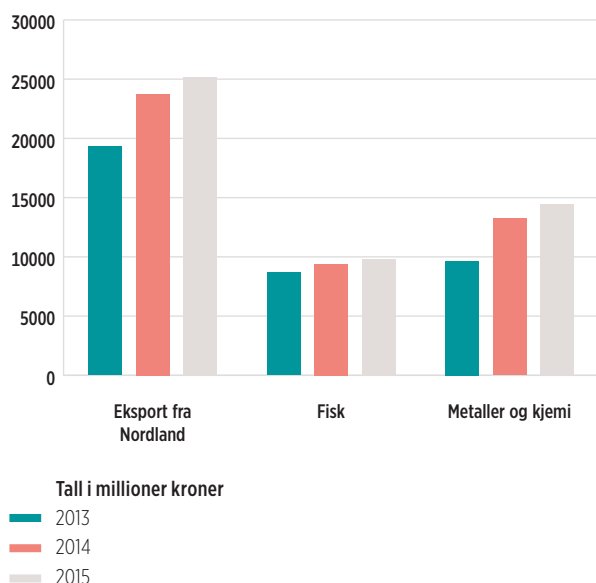
Lasting på Rana industriterminal

Foto: Rita Bogholm Engen, Nordland fylkeskommune

FIGUR 17

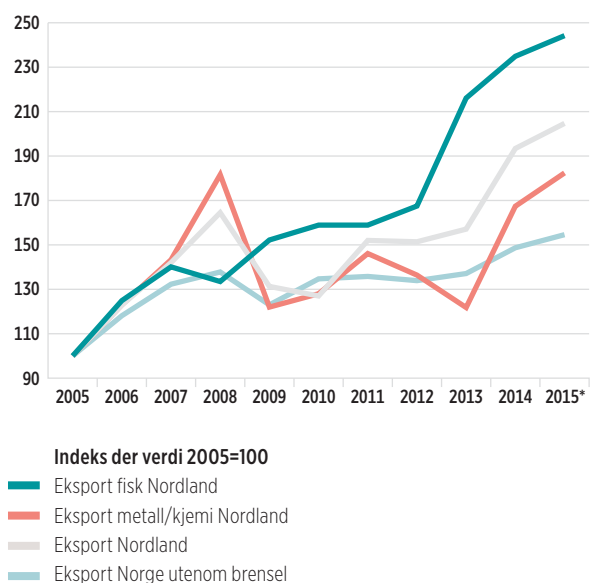
Eksport fra Nordland tradisjonelle varer

Eksporten fra Nordland forventes å passere 25 milliarder kroner i 2015. I tillegg til metaller og gjødsel, eksporteres det med noe omfang verkstedprodukter, søppel til forbrenning i Sverige, sement og jernmalm. I 2014 har metaller og gjødsel vokst sterkt i verdi. Hele 37 % verdivekst fra 2013 er et stort byks oppover. Veksten i verdien av eksportert fisk er 9 %, drevet av høy laksepris og gradvis økende markedspris på hvitfisk. 2014 ble et overraskende godt år for eksportbedriftene. Det dramatiske oljeprisfallet og fallende kroneverdi, ga en radikal forbedring for de tradisjonelle eksportbedriftenes konkurranseevne.

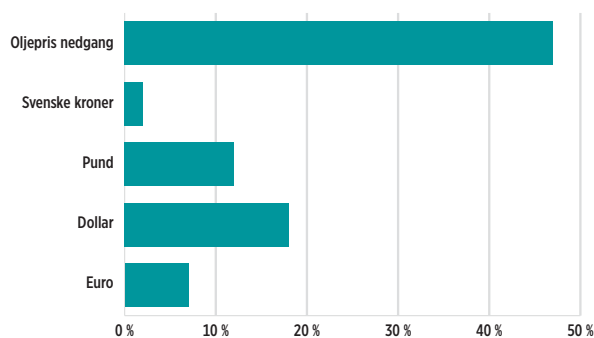
FIGUR 18

Utvikling i eksport fra Nordland 2005 til 2015

Fiskeeksporten nådde en indeksverdi på 244 fra 2005 til 2014. Det er nær 2,5 ganger av verdien i 2005. Havbruk har bidratt til å endre hele kyst-Nordland og har skapt svært viktige jobber både direkte og i leverandørbedriftene. Metall- og gjødsleeksporten følger i langt større grad konjunktursituasjonen internasjonalt. I forrige periode med sterk vekst i denne kategorien var det eksport av solceller som skapte ny eksport, mens det i 2014 er de tradisjonelle bedriftenes produkter som skaper veksten. Det er svært positivt at eksporten av metaller og gjødsel igjen tangerer forrige topp fra 2008. Det er verdt å legge merke til at eksporten fra Nordland har vokst raskere enn eksporten av tradisjonelle varer fra Norge hvert år fra 2009 og til i dag.

FIGUR 19

Endring i kronekurs og oljepris i 2014. (Kilde DNB og DN.no)

2014 har gitt ekstreme endringer for eksportbedriftene. Svakere kronekurs er en fordel for eksportbedriftenes konkurranseevne, mens redusert oljeinntekt er en betydelig utfordring siden statens inntekter reduseres drastisk. Ved årets utgang er endringene mellom norske kroner og de vanligste valutaene våre varer handles i, 18 % nedgang for dollar, 12 % nedgang for pund og 7 % nedgang for euro. Endringen i forhold til svenske kroner er marginal på i underkant av 2 %.

	Topp 5 fiskeeksportører i Norge	Topp 5 eksportfylker fastlandet Norge	Topp 5 eksportverdi per innbygger ekskl. olje og gass
1	Møre og Romsdal	Møre og Romsdal	Vest Agder
2 (3)	Nordland	Vest-Agder	Møre og Romsdal
3 (2)	Hordaland	Hordaland	Sogn og Fjordane
4	Sør-Trøndelag	Nordland	Nordland
5	Troms	Rogaland	Telemark

Eksport fra fastlands-Norge av tradisjonelle varer, rangering fylker

TAR STEGET INN I 2015 MED HØYEST KAPASITETS- UTNYTTELSE I NORGE

Ved utgangen av 2014 hadde bedriftene i Nord-Norge den høyeste kapasitetsutnyttelsen i Norge (37 % har full kapasitetsutnyttelse. Kilde: norges-bank.no). Nordland er en viktig del av den nordnorske økonomien og bidrar til godt aktivitetsnivå. Utfordringen i deler av petroleumsindustrien som følge av av kostnadspress og lavere oljepriser påvirker Nordland mindre enn sør- og vestlandet. Fallende kronekurs gir bedre konkurranseforhold for eksportindustrien i Nordland og stimulerer aktiviteten. Også våre største hjemmemarkedsbedrifter øker sin betydning nasjonalt. Gode eksempler på dette er våre bedrifter innen kraftproduksjon, transport, varehandel og IT. Bedriftene fikk god fart inn i 2014 etter et meget sterkt år i 2013. På tross av svake internasjonale konjunkturer, ble første halvår av 2014 godt for fiskeeksporten. I andre halvår økte industrien og varehandelen sin omsetning. Samlet omsetning i bedrifter med hovedkontor i Nordland ventes i 2014 å nå hele 136,8 milliarder, en fremgang på 4,4 % fra 2013. Veksten i Nordland er langt bedre enn veksten for landet samlet som ble 2,4 %. Tar man med avdelingskontorer i Nordland, er sum omsetning på 185,2 milliarder kroner. Utsiktene for 2015 er bedre for Nordland enn for norsk økonomi.

Prognosen for 2015 er 4,2 % vekst i Nordland, mot prognoser på 1,4 % vekst i BNP fra Norges Bank. Forventningene bærer bud om svakere nasjonale konjunkturer i 2015 for Norge. Hovedårsaken til bedre tider i Nordland enn i den samlede norske økonomien, er stabil og voksende etterspørsel etter næringsmidler og metaller fra Nordland. Nordlandsøkonomien har fortsatt relativ lav følsomhet i forhold til oljepris, og feltutbyggingen utenfor Nordland går sin gang. 2015 vil by på fortsatt god aktivitet innenfor bygg og anlegg, metallproduksjon, rekordstor havbruksproduksjon og vekst i petroleumsaktiviteten, i takt med større aktivitet på land og på feltene utenfor Nordland, når Aasta Hansteen-utbyggingen skyter fart.

God investeringsvilje

2014 har gitt markerte endringer i Nordlands næringsliv. Store kapitaliere vil mye i Nordland. Mitsubishi har overtatt statens eierandel i Cermaq med

hovedkontor i Steigen. BioMar Norge med hovedkontor på Myre i Vesterålen eies av danske Shouw, og Ewos med betydelig virksomhet i Nordland eies nå av Bain Capital og Altor, begge sterke kapitalfond. Torghatten ASA er blitt største eier i Widerøes Flyveselskap AS. I kultursektoren satses det sterkt. 2015 betyr slutten på en historisk periode med utbygging av nye kulturhus en rekke steder i Nordland. Åpningen av kulturhuset Stormen i Bodø i november 2014 markerte realiseringen av Nordlands første nasjonale kulturbygg. Gode eksempler på at kulturhusene stimulerer reiselivet og opplevelsesproduksjon er den store trafikken Stormen har skapt. På seks uker ble det solgt like stort volum arrangementer som på et helt år tidligere. I Svolvær er kulturhuset og Thon Hotel Lofoten et viktig nav for omfattende kurs, konferanse og arrangementer som trekker svært stor trafikk.

På investeringssiden skjer det mye. LKAB bygger ut økt skipningskapasitet i Narvik. To større settefiskanlegg er under bygging på Helgeland og i Steigen, lakselus gir investeringer i nye merd-systemer og i varehandelen bygges nå kjøpesenteret City Nord ut til landsdelens største. Byggingen av Wasco Ltd sin fabrikk for rørcoating i Mo i Rana er nylig slutført. Utbyggingen av Røssåga kraftverk er inne i sin mest intensive fase. Innenfor samferdsel investeres det betydelig, Toven-tunellen ble åpnet oktober 2014. Milliardprosjekter er påbegynt både på veipakke Salten og veipakke Helgeland, og i Ofoten tar Hålogalandsbrua raskt form.

Utsiktene for de viktigste bransjene i Nordland

Fiskeri, havbruk, og skogsdrift utgjør 11,8 % av omsetningen i Nordland. Lakseoppdrett fikk sitt beste år noensinne i 2014 med mer enn 10 % vekst i omsetning. Imponerende innsats i etterkant av at det russiske markedet ble stengt, og endringer i reglene for beregning av fiske-

mengde i merdene har gitt tilgang til mer laks. Veksten var sterkest i første halvår i 2014, for så å flate noe mer ut i andre halvår. Kombinasjonen av økte volumer og gode priser gir svært positiv utvikling. Det eksporteres i 2014 fisk fra Nordland for om lag 9,4 milliarder kroner. Det går svært godt både i lokaleide bedrifter og i fillialene som er lokalisert i Nordland. Økende etterspørsel og pris for både hvitfisk og laks gir fortsatt frisk vekst i 2015. Det er ventet om lag 9 % vekst i inntektene i 2015 for fiskerisektoren. Gode sjøtemperaturer bidrar til rask vekst for oppdretterne. Periodevis har det vært mindre fisk til salgs enn det markedet har ønsket. Dette ventes å være tilfellet i flere perioder også i 2015.

Sektoren industri, bygg og anlegg og kraftproduksjon utgjør 33,1 % av omsetningen i Nordland, og er fylkets største sektor målt i omsetning (45,2 mrd kr). Bedriftenes aktivitet økte markert i andre halvår 2014. Aktiviteten økte innen eksportindustri, byggevareproduksjon, mekanisk produksjon og maritime reparasjoner sammenlignet med første halvår. Industrien har også de største filialene med bedrifter som Elkem Bluestar i Sørfold, Glencore på Mo og Alcoa i Mosjøen. Noen svakhetstegn er synlige i form av redusert eksport av jernmalm, og redusert ordreinnngang hos verkstedbedriftene fra petroleumssektoren. Det sterke oljeprisfallet motvirkes i Nordland av oppdrag mot de allerede igangsatte feltutbyggingene Aasta Hansteen i Nordland og Goliat i Finnmark.

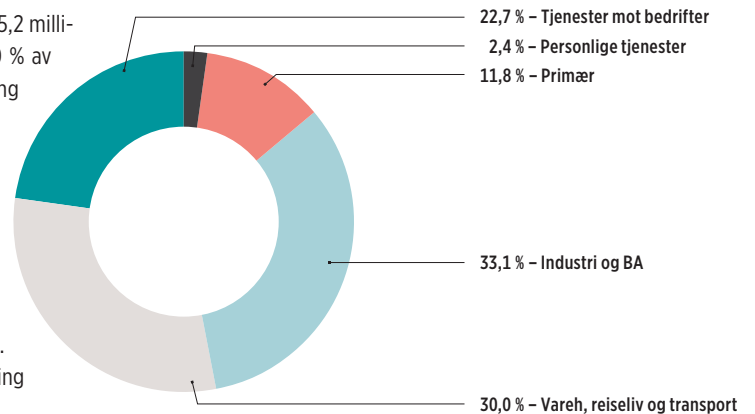
Rett før det smeller på Røssåga-anlegget

Foto: Tor-Arne Sandnes, Se Nor

FIGUR 20

Fordeling omsetning mellom sektorer

Industrien og bygg/anlegg utgjør 33,1 % av omsetningen i Nordland og når 45,2 milliarder kroner i omsetning i 2014. Varehandel, reiseliv og transport utgjør 30 % av omsetningen og når 41,1 milliarder kroner i 2014. Tredje størst er tjenesteyting mot bedrifter (ekskl. bank/finans) med 22,7 % av omsetningen, som når 31,1 milliarder kroner i 2014. Den fjerde største næringen er fiskeri, havbruk og skogbruk som utgjør 11,8 % av omsetningen, og når 16,2 milliarder kroner i 2014. Havbruksnæringen har siden 2009 vært Nordlands desidert sterkeste vekstfaktor. Den minste sektoren i Nordland er personlig tjenesteyting som utgjør 2,4 % av omsetningen, og når 3,2 milliarder kroner i 2014. Det er verdt å merke seg at det er et fremvoksende klynge av private omsorgsbedrifter rettet mot den eldre delen av befolkningen i Nordland. I Nordland finner man deler av denne sektoren klassifisert som tjenesteyting mot næringsliv, fordi det leveres på kontrakter etter anbuds konkurranser.

Hos de større bedriftene i den kraftforedlende industrien går produksjonen på eller opp mot kapasitetsgrensen, og det er ventet full kapasitetsutnyttelse og økte inntekter i 2015. Den viktigste positive drivkraften er at for første gang på en rekke år kom nordlandsbedriftene fra september 2014 inn i en periode med gunstig valutakurs. Norske kroner er blitt mellom 5 % og 20 % billigere for våre handelspartnere. Ut over 2015 ventes dette å gi økt etterspørsel for bedriftene. Valutakursutviklingen og lanseringen av en betydelig stimuleringspakke innenfor EU-sonen ventes å bygge ny etterspørsel i de viktigste europeiske handelspartnere for nordlandsbedriftene, og dermed normalisere markedene. Den innenlandsorienterte industrien venter moderat vekst i 2015. Utsiktene forklares av fortsatt vekst i folketall, fortsatt lav ledighet, god aktivitet i bygg og anlegg kombinert med forventning om økende investeringsaktivitet som følge av lavere renter.

I sum er varehandel, reiseliv og transport den nest største sektoren i Nordland med 30 % av omsetningen (41,1 milliarder). Innenfor handel av

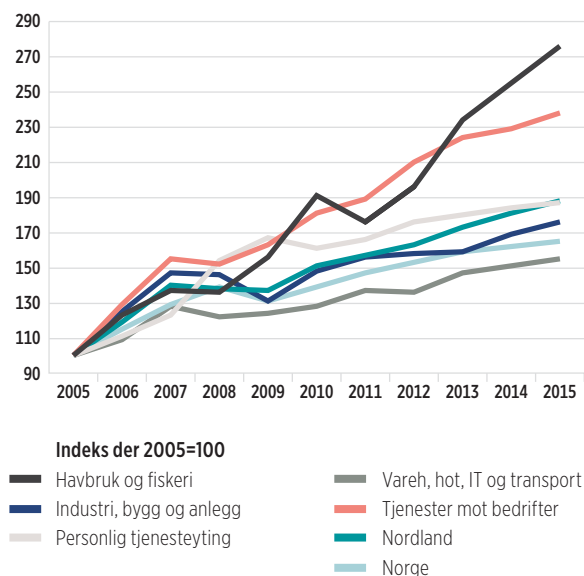
møbler, innredning og elektriske artikler beskrives aktiviteten som et normalår. Det ventes flere, men mindre oppdrag for både elektrikere, snekkere og rørleggere siden andelen leveranser til nybygg forventes å bli lavere. I sum har varehandelen en vekst på om lag 1,9 % i 2014, noe svakere enn forventningene bedriftene hadde til 2014. Etterspørselen etter matvarer utviklet seg som forventet med en vekst på 2,5 %. Salget av datautstyr, klær, husholdningsartikler og elektrovarer økte med om lag 3,5 %. I motsatt retning faller salget av biler gjennom siste halvdel av 2014. I en nordnorsk sammenheng er fallet sterkest i Finnmark fulgt av Troms, mens fallet i Nordland er moderat. Det er utsikter til noe økte priser på biler som følge av endringene i kronekursen. Det har i de siste årene vært betydelige investeringer i bygging av kjøpesentre og nye lokaler for varehandel i Nordland. Investeringene har i mange tilfeller dempet handelslekkasjen og økt attraktiviteten for kundene. I 2015 er den største varehandelsinvesteringen utbyggingen av City Nord i Bodø. I sum bidrar økt

forsiktighet med pengebruken og frykt for økt arbeidsledighet, til forsiktige forventninger til varehandelen i 2015.

I logistikkbedriftene er bildet sammensatt. Økende volumer av laks stimulerer etterspørselen, mens økende konkurranse fra utenlandske tilbydere presser norske aktører ut av markedet. I sum ble aktiviteten i varetransport om lag uendret i 2014. Utsiktene for 2015 er en forsiktig vekst på om lag 2 %. I persontransport er det flere som reiser med fly enn tidligere. Det gjennomføres flere fritidsreiser, flere arbeidsreiser og flere turister finner veien til Nordland i vinterhalvåret. Utover 2015 ventes Aasta Hansteen-utbyggingen å øke flytrafikken i Nordland.

I reiselivsbedriftene ble veksten i 2014 bedre enn forventet. Reiselivet i Nordland stimuleres av økt oppmerksomhet og positiv valutautvikling. Prognosen for hotellovernattinger er ifølge statistikknett.no er en vekst på 7,2 % for 2014 i Nordland. Sterkest fremgang Nordland har Helgeland med en vekst på hele 16,2 % i hotellovernattinger, fulgt av Ofoten med 12,2 % Lofoten med 11,8 %,

FIGUR 21

Indeks omsetning sektorer

Figuren viser vekst i omsetning målt som en indeks der 2005=100. Omsetningen i Nordland når i 2014 en indeksverdi på 181, sammenlignet med 162 for Norge i samme periode. Sammenlignet med Norge har bedriftene sterkere omsetningsvekst i Nordland i både 2013 og 2014. Hoveddelen av forklaringen er økt omsetning i havbruk og fiskeri sammen med industri og bygg og anlegg som drar med seg økt aktivitet innenfor tjenesteyting mot næringslivet. Det er verdt å merke seg at veksttakten i alle sektorer ventes å bli lavere i 2015 enn i både 2014 og 2013. Det skyldes i hovedsak at det investeres mindre i havbruk og deler av industrien, og dermed tilføres det mindre ny kapasitet. Kapasitetsutnyttelsen er gjennomgående høy i industrien og havbruksbedriftene. Vekst i omsetning er avhengig av prisøkning ute i markedene, eller endrede rammebetingelser, hvis det ikke investeres i ny kapasitet. I likhet med andre fylker med svak vekst i folketallet, stimuleres hjemmemarkedsbedriftene og varehandelen mindre i Nordland enn i regionene som har sterk vekst i folketallet. Dette gir gjennomgående lavere vekst i store deler av varehandelen og i tjenesteproduksjon mot private enn om folketallet utviklet seg i takt med landsgjennomsnittet.

Salten med 7,6 % og Vesterålen med 6,6 %. Flest overnattinger totalt sett har Salten. Sterk vekst i Nordlysturisme gjør at fremgangen i Troms er 15,2 % og i Finnmark 1,5 %. Nordland er fortsatt den største reiselivsregionen i Nord-Norge med 48,4 % av alle overnattinger i Nord-Norge, fulgt av Troms med 34,4 % og Finnmark med 17,2 %. I 2015 er kapasiteten vesentlig økt i Nordland ved at nye hoteller i Bodø, Mo i Rana og Sandnessjøen kommer inn i markedet for fullt.

Tjenester mot private utgjør 2,4 % av omsetningen i Nordland, og drives i stor grad av folketallet og velstandsutviklingen. Bankene opplever god utlånsvekst, dels som følge av økende boligpriser og dels som følge av at mange nye boliger kom i markedet i 2014. Utsiktene for 2015 er lavere boligbygging og færre prosjekter, samt at meglernes ser at flere av de unge i boligmarkedet går til leieløsninger i stedet for kjøp. Nye tilbud innen restaurant og kultur rundt de nye kulturhusene i Nordland har opprettholdt aktiviteten i restaurantmarkedet. Veksten utlignes mange steder av at næringslivet benytter restauranttjenester i noe mindre grad

i 2014. I 2015 venter restaurantnæringen en noe bedret situasjon, siden produksjonen av kulturarrangementer øker sterkt. Stabil befolkning gir stabil etterspørsel etter frisør- og hudpleietjenester. Tilbyderne av reisebyråttjenester har en moderat vekst i 2014 og venter at denne utviklingen holder seg i 2015 på tross av dyrere utenlandsreiser. Veksten i tjenesteyting mot privat reiseliv ventes i sum å bli om lag 2,5 % i 2015.

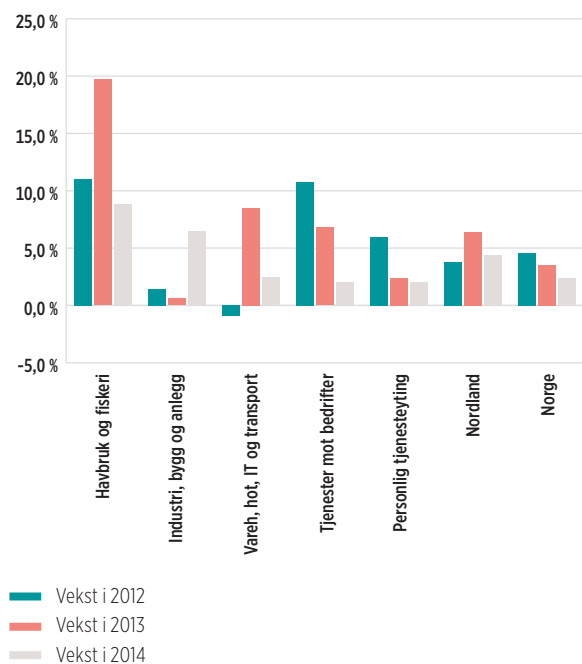
Produksjon av tjenester, forvaltning, og rådgivning utgjør 22,7 % av omsetningen i Nordland. Næringen er den tredje største, etter industri og varehandel/reiseliv/logistikk. Effektivisering i næringslivet generelt, forsinkelser på større prosjekter i Barentshavet innen olje og gass, og større budsjettkontroll i offentlig sektor dempet veksten i 2014. Veksten ble på om lag 2 % og klart lavere enn i 2013 da den nådde hele 6 %. Konkurransen fra tjenesteleverandører i utlandet og økt bruk av digitale løsninger bidrar også til lavere vekst, ved at oppdrag tapes til skybaserte løsninger drevet fra utlandet. Det ventes litt bedre konjunkturer i 2015. Økende aktivitet mot

slutten av 2015 i olje og gass og økende etterspørsel etter teknisk konsulentrådgivning i sammenheng med flere større infrastrukturprosjekter, boligprosjekter og bygg til industri og havbruk, gir utsikter til en vekst på 3 % i 2015.

Nordlands betydning for den nasjonale økonomien vil øke i 2015. Gunstig valuta-situasjon for eksportbedriftene vil sammen med god vekst i havbruksnæringen bidra med store eksportinntekter til Norge. Potensialet for ny virksomhet er stort med utgangspunkt i at Nordland har betydelige fornybare energiresurser, betydelige olje og gass-ressurser, store fiskeri- og havbruksressurser og mer enn halvparten av humankapitalen i nord. Riktige rammevilkår er derfor viktigere enn noen gang for å utløse store investeringer og mange nye arbeidsplasser i Nordland.

FIGUR 22

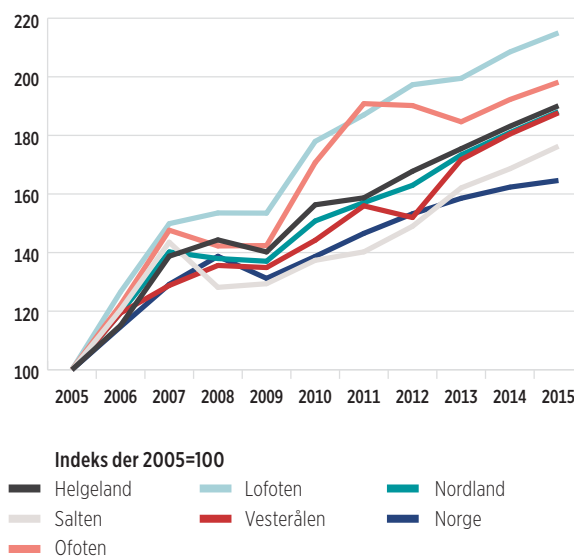
Vekst i omsetning per sektor 2012–2014

Figuren viser vekst i omsetning per år i 2012, 2013 og 2014. I 2014 drar vekst i havbruk, industri opp veksten i Nordland og gjør at utviklingen er sterkere enn landsgjennomsnittet. Industrien er dermed tilbake i en sterkere utviklingsbane etter et skuffende 2013. Stabil byggeaktivitet gir utsikter til moderat vekst innenfor tjenesteyting mot bedrifter. Innenfor varehandel og reiseliv fases det ikke inn vesentlig ny kapasitet og stabilt antall innbyggere gir utsikter til en vekst på rundt 2,5%. Et markert positivt skift for eksportbedriftene vil bety rom for økte investeringer på sikt. I alt vokser omsetningen i nordlandsbedriftene med 5,7 milliarder kroner i 2014. Det er noe mindre enn den overraskende sterke veksten i 2013 med 7,8 milliarder kroner.

FIGUR 23

Indeks omsetning regioner

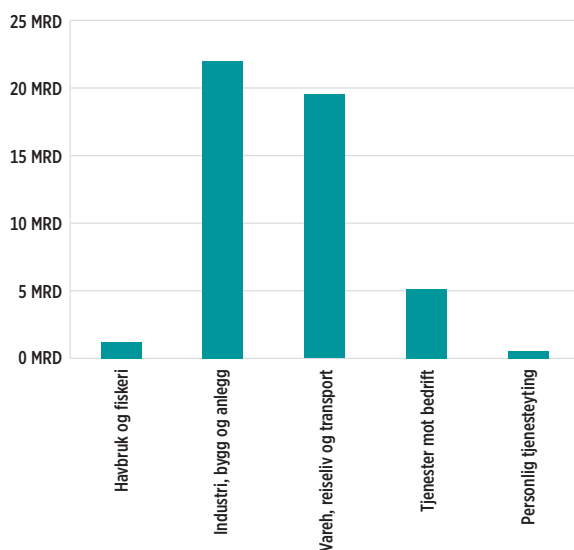

Figuren viser vekst i omsetning per region som en indeks der 2005=100. Det betyr at en indeksverdi på for eksempel 200 betyr at omsetningen er doblet siden 2005. Lofoten når en indeksverdi på 208 i 2014. Lofoten har den sterkeste veksten både de siste 10 år, og de siste 5 år. Det siste året er veksten imidlertid sterkere både på Helgeland og i Vesterålen. Lofoten utgjør 11,9 % av omsetningen i Nordland. Økende aktivitet innenfor fiskeriene og i reiselivet er viktige bidragsyttere. Ofoten når en indeksverdi på 192 i 2014. Ofoten hadde god fremgang frem til nedleggelsen av REC og flyttingen av hovedkontoret for Hurtigruten ASA. Det siste året er veksten nest svakest av regionene i Nordland. Helgeland når en indeks verdi på 183 i 2014. Dette er den tredje sterkeste utviklingen i Nordland. I 2014 har Helgeland den sterkeste veksten i Nordland, drevet av bedring for eksportbedriftene. Vesterålen når en indeksverdi på 180 i 2014 og er nummer 4 av regionene. Siste året er utviklingen nest best av regionene, rett bak Helgeland. Havbruk er den store vekstdriveren i Vesterålen. Salten-regionen når en indeks verdi på 169 i 2014. Regionen utgjør 31,6 % av omsetningen i Nordland, og har siste året den svakeste veksten av regionen i Nordland. Regionen påvirkes negativt av omstillingen i forsvaret, og at det tar tid å erstatte den industrielle aktiviteten bortfallet av REC medførte. Norge totalt oppnår en indeksverdi på 162 i 2014. Alle regionene i Nordland har dermed sterkere vekst enn Norge totalt.

FIGUR 24

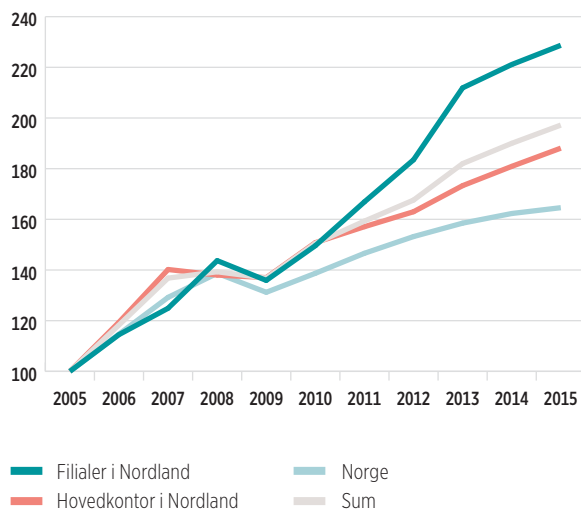
Aktiviteten i filialer i Nordland

Figuren viser sum omsetning i mrd NOK per sektor i filialer i Nordland. Sum omsetning i 2014 er 48,4 milliarder eller 26,1 % av de totalt 185 milliardene det omsettes for i Nordland. De største filialene er å finne innenfor metallindustrien, havbruk, hotell, varehandel og rådgivingstjenester. Andelen av omsetningen som skapes i filialene er økende, og veksten i filialene er sterkere enn i bedrifter med hovedkontor i Nordland. Godt lokalt vertskap for disse bedriftene er viktig.

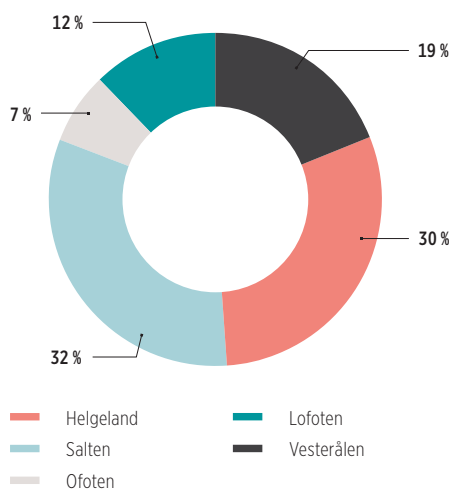
FIGUR 25

Indeks for vekst i nordlandsbedriftene og filialer i Nordland og Norge

Etter 2010 har filialene i Nordland vokst raskere enn bedrifter med hovedkontor i Nordland. Filialenes betydning øker dermed og har passert 25 % av den totale omsetningen i fylket. Filialenes fremgang indikerer at det er betydelig vekstpotensial i Nordland og at kapital utenfor fylket er svært viktig for utviklingen av næringslivet og arbeidsmarkedet i Nordland.

FIGUR 26

Regionenes andel av omsetningen i Nordland

Salten er den største regionen med 32 % av omsetningen, fulgt av Helgeland med 30 % av omsetningen. Ofoten, Lofoten og Vesterålen utgjør til sammen 38 % av omsetningen i Nordland. Nordlands betydning for norsk økonomi vokser raskt. Siden 2005 er Nordlands relative andel av norsk økonomi økt med 20 prosent.

ET LØNNSOMT OG VERDISKAPENDE NORDLAND

Bedriftene i Nordland når en driftsmargin på 8 % i 2014, marginalt ned fra 8,2 % i 2013. Til sammenligning er driftsmarginen for Norge totalt 6,7 i 2014, ned fra 7,4 i 2014 (fastlands-Norge). Driftsmarginen i filialene i Nordland er 6,7 %, en fremgang fra 6,4 % i 2013. I alt genereres det et driftsresultat på 14,2 milliarder kroner i nordlandsbedriftene, hvorav 3,3 milliarder kroner genereres i filialene. Driftsresultatene i filialene utgjør 23 % av driftsresultatet i Nordland. Verdiskapingen i Nordland er 54,3 milliarder kroner, hvorav 12,7 milliarder kroner kommer fra filialer i Nordland. Nordland er den dominerende verdiskaperen i Nord-Norge.

Storfangst

Foto: Hans Erik Elmholdt, Nordland fylkeskommune

Det er tjenestebedriftene, metalleksportørene og havbruksbedriftene som oppnår svært god lønnsomhet av driften i 2014. Et ikke fullt så godt tegn er at mange bedrifter innenfor byggevareindustrien, mindre bygg og anleggsbedrifter, verkstedtjenester til olje og gassektoren, og lokal tjenesteproduksjon opplever økende konkurranse fra utenlandske leverandører, og må redusere marginene for å kunne konkurrere.

Forventningene for 2015 tilsier en moderat nedgang i lønnsomheten for Nordland til 7,5 %, klart over forventningen til Norge totalt på 6,5 %. En moderat lavere driftsmargin forklares i hovedsak gjennom dyrere importvarer, økt konkurranse og at eksportbedriftene ikke venter ytterligere svekkelse av kronekursen i 2015.

Drivkreftene

For havbrukssektoren har marginene holdt seg svært høye med unntak av kortere perioder i 2014. I sum når sektoren 17 % i 2014 sammenlignet med 21,9 % i 2013. Innenfor fiskeri bidrar moderat prisvekst gjennom 2014 til moderat økning i marginer for fartøyleddet, mens dyrere fiskeråstoff har redusert marginene noe for bedriftene som videreforedler fisk. I 2015 forventes fortsatt høyt lønnsomhetsnivå, sammen med investeringer i nye teknologikrevende og grønnere produksjonsmetoder, å gi moderat lavere marginer. Fiskeri og havbruk vil i sum være Nordlands mest lønnsomme bedrifter også i 2015 med en forventning om 15 % driftsmargin.

Hjemmemarkedsindustrien og kraftprodusentene opplever press på marginene i 2014. Konkurranse fra utlandet fortsetter å utfordre hjemmemarkedsindustrien, og det er flere eksempler på at bedrifter innenfor trevareindustrien har måttet redusere prisene i 2014 for

å møte konkurransen fra utlandet. Lavere kraftpriser og økte investeringer i kraftelskapene har redusert marginene, og vil gi lavere utbytte til de kommunale eierne. I næringsmiddelindustrien tilsier utviklingen en moderat lavere lønnsomhet enn i 2013. Dettess skyldes en kombinasjon av dyrere og lavere tilgang på råstoff i perioder av året til fiskeindustrien, og at det fortsatt er perioder i løpet av året med mindre laks tilgjengelig enn det anleggene kan selge. For eksportindustrien er utsiktene fortsatt stabilt gode marginer. Så lenge valutasisituasjonen gir bedriftene en fordel i forhold til landene vi eksporterer til, ventes marginene å øke moderat i 2015, etter sterk bedring i 2014.

Bygg- og anleggsbransjen i Nordland venter noe lavere marginer i 2015 sammenlignet med 2014. Flere større prosjekter ble avsluttet i 2014, og opptrapningen av aktiviteten i nye prosjekter gir svakere marginer i starten av 2015. Dyrere underleveranser fra utlandet ventes å gi noe økte kostnader i bedriftene, og reduserte marginer i prosjekter der en ikke har valutasisikret innkjøpene.

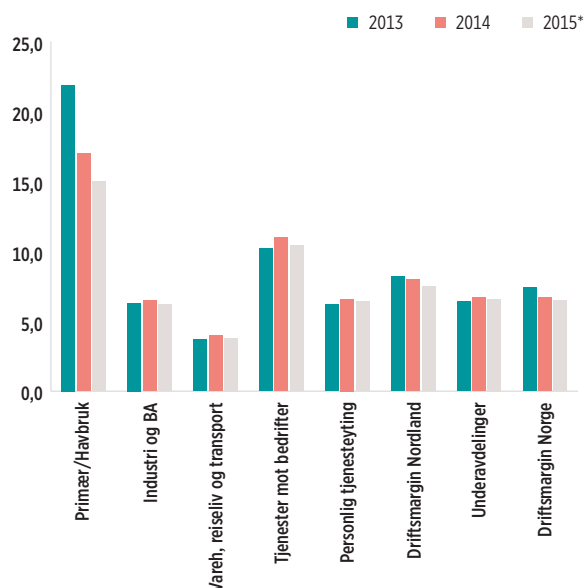
Varehandelen og reiseliv har marginalt svakere marginer i 2014 sammenlignet med 2013. Noe av forklaringen er knyttet til dyrere importvarer og høyere logistikkostnader. Hotellnæringen har økt kapasitet i 2015, og venter forbedrede marginer som følge av økt belegg. I varehandelen ventes det i hovedsak stabil marginutvikling. Det er en viss usikkerhet knyttet til prisutviklingen på kapitalvarer som biler og annet utstyr som importeres fra utlandet som følge av svekket kronekurs. Det er mer sannsynlig at dette fører til at marginene forblir stabile enn at de faller. I transportsektoren fortsetter presset på marginer fra utenlandske transportører. Marginene ventes å ligge på om lag 4,3 % i 2015.

God aktivitet i eksportbedriftene og i bygg- og anleggssektoren bidro til økt lønnsomhet totalt sett for bedriftene som produserer tjenester til næringslivet. I 2014 ventes en driftsmargin på 11 %, og for 2015 er utsiktene en moderat nedgang til 10,4 %. En stabil vekst i etterspørselen etter IT-tjenester, rådgivning rundt energiøkonomisering, ingeniørtjenester, eiendoms- og kapitalforvaltning, bidrar til marginvekst i 2014 sammenlignet med 2013. Tjenesteproduksjon mot næringslivet er den nest mest lønnsomme sektoren i Nordland etter havbruk, og har den høyeste andelen personell med høyere utdanning. I 2015 venter bedriftene moderat lavere marginer enn i 2014 som følge av økt nasjonal konkurranse, og utsettelse av en del større prosjekter i landsdelen. Marginene ventes å holde seg på et høyt nivå gjennom hele 2015, med tegn til noe fallende marginer i teknisk rådgivning i andre halvår. Tjenesteyterne mot private øker marginene i 2014 sammenlignet med 2013. Økte marginer forklares med vedvarende høy aktivitet både i privat omsorg, helsetjenester, reisetjenester og privat undervisning. Signaler om økt forsiktighet i befolkningens prioritering av tjenestekjøp fremover, gjør at forventningene til lønnsomhet er lavere for 2015 enn for 2014.

FIGUR 27

Driftsmargin per hovedsektor i Nordland i 2013 og 2014

Driftsresultat i % av omsetning

Hovedbildet er fortsatt god driftsmargin i Nordland for 2014 og 2015. Kyst-Nordland skaper hele 3,2 milliarder i 2013 og 2,8 milliarder i 2014. Utsiktene for 2015 er noe lavere margin, men fortsatt den klart sterkeste i Nordland. Resultatgraden som ble formidabel 21,9 % i 2013 ventes å reduseres til omlag 17 % i 2014, Nordlands store industriklynge genererer om lag samme driftsmargin målt i kroner som fiskeri og havbruk (2,9 milliarder i 2014), men må omsette for 3 ganger så mye som havbruksbransjen for å skape samme driftsresultat. I 2014 ventes tjenester mot bedrifter å generere det største driftsresultat målt i kroner med 3,4 milliarder av i alt 10,9 milliarder. I 2014 forbedres marginene for industrien, varehandel, reiseliv, i tjenesteyting mot bedrifter og private, og i filialene. Summen av driftsresultat i filialer og bedrifter med hovedkontor i Nordland er 14,2 milliarder.

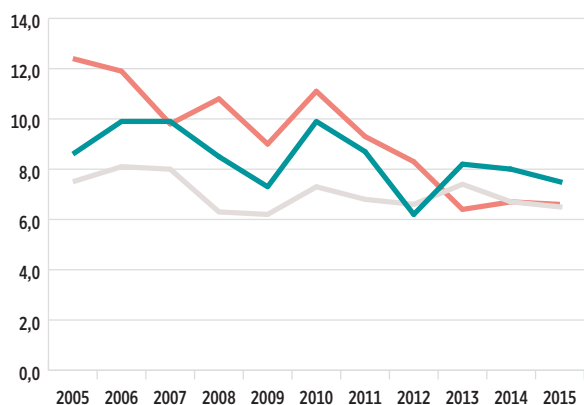
FIGUR 28

Driftsmargin per region i 2013 og 2014 og prognoser for 2015

Forventningene til noe reduserte, men fortsatt meget høye marginer i havbrukssektoren, gjør at det er en svakt fallende margin-trend for 2015 totalt sett. De høyeste marginene har Salten regionen, foran Vesterålen og Helgeland. Det er regionene med mest tjenesteyting og havbruk som er marginvinnerne i Nordland. Lofoten og Ofoten regionen har stor sysselsetting innenfor varehandel og reiseliv, men relativt færre bedrifter innenfor industri og havbruk, noe som forklarer den gjennomsnittlig lavere driftsmarginen som observeres i disse regionene. Driftsmargin er målt som driftsresultat i prosent av omsetning i hver region, før skatt og avskrivninger.

FIGUR 29

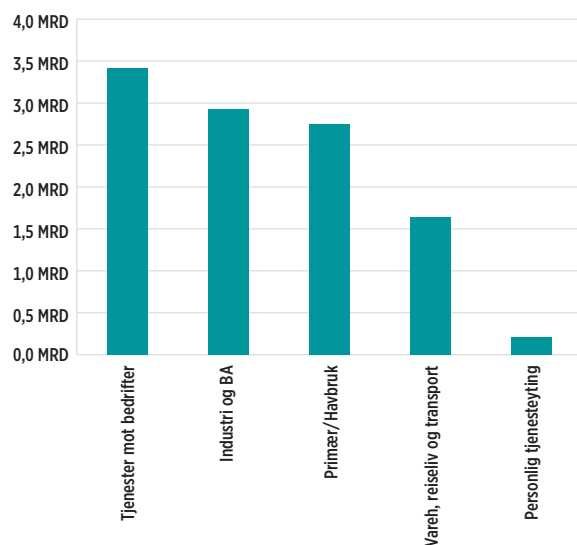

Utvikling i driftsmargin, Nordland og Norge

Fra 2013 har igjen nordlandsbedriftene høyere driftsmargin enn Norge totalt. Meget god driftsmargin i havbruk, tjenester mot bedrifter og forbedring for eksportbedriftene, gir bedre avkastning av driften enn for landet totalt. 2015 blir et svært spennende år for industrien. På den ene siden forbedres konkurransevnen, mens det er usikkerhet knyttet til kraftavtaler, grønne avgifter, lokal eie-domsskatt og veksten i våre viktigste markeder.

FIGUR 30

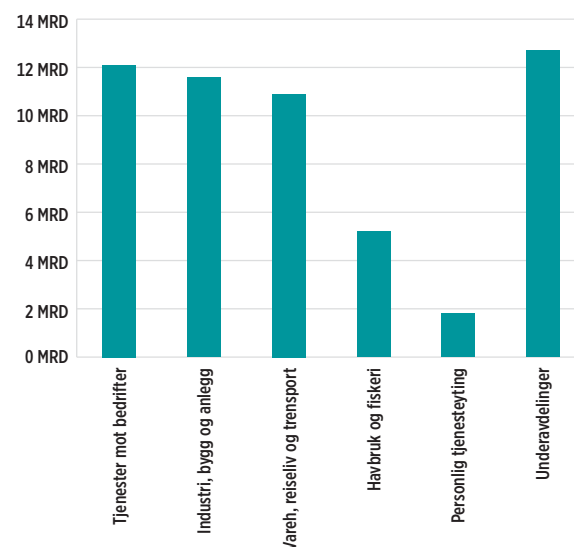
Driftsresultat per sektor i 2014

I 2014 går tjenestesektoren igjen forbi havbruk i størrelsen på driftsresultatet. Det gjør også industri og bygg/anlegg. I 2013 var det havbruk og fiskeri som genererte det største driftsresultatet, foran tjenesteyterne.

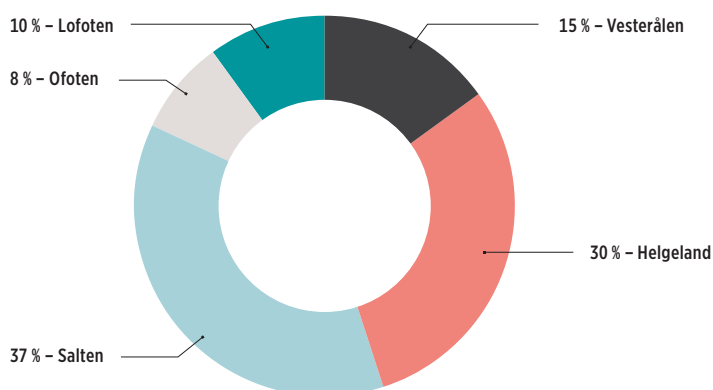
FIGUR 31

Verdiskaping per hovedsektor i Nordland

Verdiskaping målt som driftsresultat pluss lønn er i Nordland 54,3 milliarder kroner i 2014. Av dette står filialene for 12,7 milliarder kroner. Det er en økning på 5,3 % fra 2013. Verdiskaping per omsatt 100 kroner i Nordland er 30,4 kroner sammenlignet med 26,6 kroner i Norge totalt. Det er tjenesteyting mot bedrifter som har den største verdiskapingen med 12,1 milliarder kroner i 2014. Verdiskapingen er høyest i tjenester mot bedrifter fulgt av industri/BA med 11,6 milliarder kroner. Filialene av nasjonale selskaper bidrar med hele 12,7 milliarder kroner, eller i overkant av 23 % av all verdiskaping i Nordland. I hovedsak er dette filialer innenfor industri, transport og varehandel. Verdiskapingen per omsatt 100 kroner i filialene er 26,3 kroner, også det under fylkesgjennomsnittet og på linje med verdiskapingen nasjonalt.

FIGUR 32

Fordeling av verdiskaping mellom regionene i Nordland

Det største bidraget til verdiskapingen har Salten med 37 % eller 15,2 milliarder kroner. En stor tjenestesektor og mange ansatte i industri, havbruk, kraftproduksjon og bygg og anlegg bidrar til en høy verdiskaping i Salten. Helgeland bidrar med 30 % eller 12,4 milliarder kroner. I alt bidrar den nordre delen av Nordland med 33 % av verdiskapingen eller 13,9 milliarder kroner. Verdiskaping i offentlige virksomheter kommer i tillegg. Det er verdiskaping i kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter i Nordland.

NORDLAND I NORD-NORGE

Det settes i mange sammenhenger likhetstegn mellom Nordland og Nord-Norge. I virkeligheten er fylkene Nordland, Troms og Finnmark svært forskjellige, både nærings- og samfunnsmessig, i tillegg til å ha relativt ulike drivkrefter for utviklingen. Muligheter og utfordringer blir enklere å tilnærme seg gjennom et klarere bilde av forskjellene mellom fylkene i nord. Det er viktig å ha det riktige bildet av samfunns- og næringsstrukturen i landsdelen i forbindelse med samfunnsdebatter, men også når politiske beslutninger vedrørende landsdelen skal fattes. Formålet med dette kapitlet er å synliggjøre fellestrekk og ulikheter i landsdelen.

Det nye sykehussystemet blir til

Foto: Øyvind Hansen, DIPS ASA

Mer enn halvparten av befolkningen i Nord-Norge er bosatt i Nordland

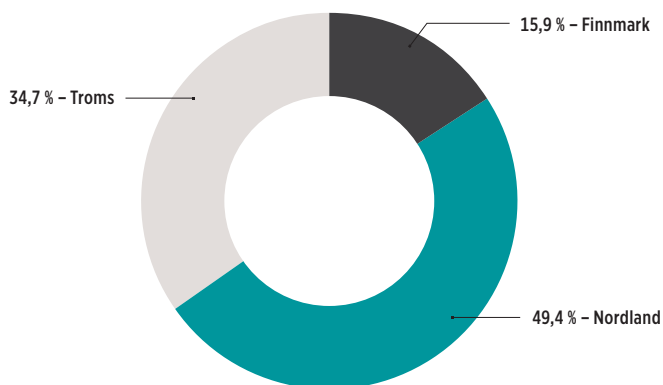
Nord-Norge hadde i alt 478 134 innbyggere ved utgangen av 2014. Lav befolkningsvekst medfører dessverre at regionens befolkningsandel er i stadig reduksjon. 50,4 % av befolkningen i Nord-Norge er bosatt i Nordland. Folketettheten er svært forskjellig i de tre nordnorske fylkene. Befolkningen i Troms er i stor grad sentralisert

omkring Tromsø. Mer enn 50 % av innbyggerne i Troms er bosatt i Tromsø. I Nordland og Finnmark finner vi derimot en mer spredt bosetning, med de utfordringer dette skaper i forhold til tilgang til offentlige tjenester, næringslivets logistikk, regionalt samarbeid, samt vei og kollektivtrafikk. Hvis Nordland hadde hatt den samme bosetningsstrukturen som Troms, ville Bodø hatt i overkant av 120 000 innbyggere.

Nordland i Nord-Norge, tabellen viser andel per fylke.

	Nordland	Troms	Finnmark
Befolkning	50,4 %	33,9 %	15,7 %
Sysselsatte	49,4 %	34,7 %	15,9 %
Bedrifter med mer enn 1 mill. i omsetning	51%	32 %	17 %
Omsetning	54 %	34 %	12 %
Lønnsmasse	52 %	36%	12 %
Fordeling driftsresultat	64 %	29%	7%
Verdiskaping (private bedrifter)	57 %	31 %	12 %
Eksport	67,2 %	16,5 %	16,3%
Eksport fisk	51,5 %	27,3 %	21,2 %
Lønnsnivå i % av Norge	90,1%	92,5 %	89,9 %
Leverandørnæring til petroleumsvirksomheten	49,5 %	17 %	33,5 %

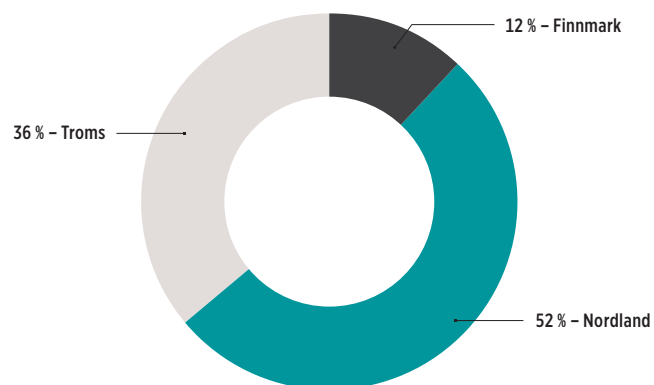
FIGUR 33

Et arbeidsmarked i kontinuerlig endring

Arbeidsmarkedet i Nord-Norge endres til stadig mer tjeneste-produksjon, men også økt sysselsetting innen industri- og næringsmiddelproduksjon. Fremveksten av en stor havbruk-snæring i hele landsdelen har redusert konsekvensene av nedbe-manningen i fiskeriene. Store investeringer i kraftsektoren legger grunnlag for en betydelig industri, og kunnskapsbedriftene gror frem i byene i landsdelen. Det er omlag 242 247 sysselsatte i Nord-Norge. Nesten halvdelen av disse er bosatt i Nordland. Økt petroleumsvirksomhet de senere årene har skapt en betydelig sysselsetningsvekst i Finnmark. Tjenester mot bedrifter, samt bygg og anlegg har også bidratt til å øke Finnmarks andel av sysselset-tingen. I Troms har en sterk vekst i offentlig tjenesteproduksjon (blant annet gjennom landsdelens største helseforetak) skapt be-tydelig økning i sysselsettingen. Nordland har større sysselsetting i næringer som kjennetegnes av kontinuerlige effektiviseringskrav (større industribedrifter).

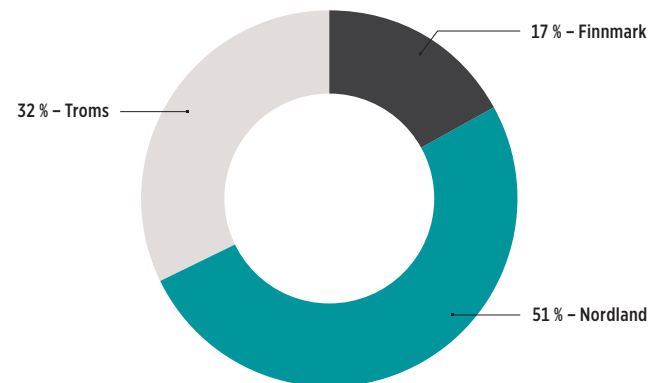
FIGUR 34

Velstanden i Nord-Norge øker

Lønnsmassen utgjør 148,7 milliarder kroner i brutto lønn i lands- delen. Gjennomsnittsinntekten i alle de tre nordnorske fylkene ligger betydelig under landsgjennomsnittet. Inntekten er høyest i Troms med 92,3 % av landsgjennomsnittet, fulgt av Nordland med 90 % nivå og Finnmark med 89,2 % nivå. Siden det er flest sysselsatte i Nordland, ligger også majoriteten av lønnsmassen i Nordland med 52 %. Økt andel kompetansearbeidsplasser er svært viktig for at landsdelens inntektsnivå skal kunne økes.

FIGUR 35

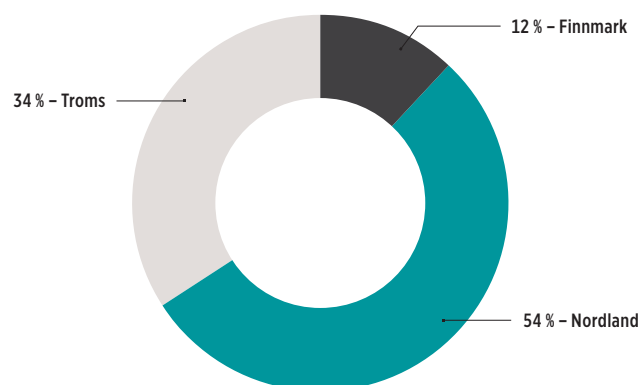
Bedrifter med mer enn en million kroner i omsetning

Næringslivet i Nord-Norge preges av mange små og mellomstore bedrifter, mange har hovedkontor i andre fylker. Det er spesielt de største bedriftene som har sitt hovedkontor utenfor landsdelen.

Bestanden av slike bedrifter i Nordland utgjør 51 % av alle bedriftene i Nord-Norge. I gjennomsnitt er bedriftene i Nordland om lag 15 % større i omsetning enn bedriftene i Troms og Finnmark. Figuren viser fordeling av bedriftsbestanden.

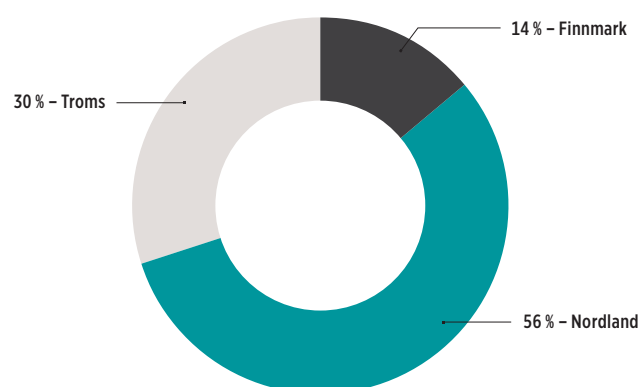
FIGUR 36

Fordeling av omsetning mellom fylkene i Nord-Norge

Bedrifter med hovedkontor i landsdelen omsatte for 245 milliarder kroner i 2014. Nordland har flest store selskaper og har en bredere næringsstruktur enn den mer spesialiserte strukturer man finner i Troms og Finnmark. Også filialene er viktige, disse hadde en omsetning på 83 milliarder kroner, noe som tilsvarer 25 % av næringslivsaktiviteten i Nord-Norge når en utelater bank/finans og petroleumsvirksomheten.

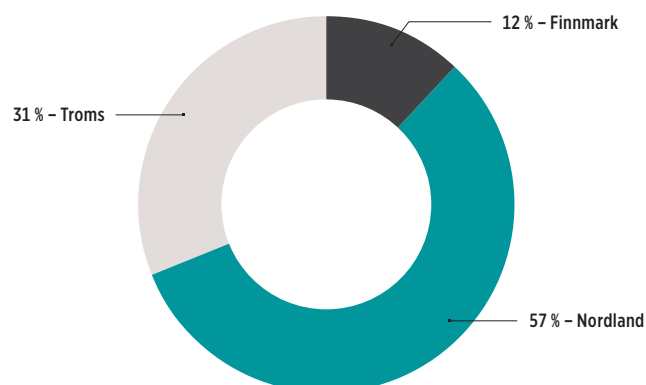
FIGUR 37

Fordeling av omsetning i filialer mellom fylkene

Nordland har 56 % av filialenes aktivitet, noen som forklares av tilstedeværelse av filialene av metallprodusentene, havbruksbedriftene, transportbedriftene og varehandelen i Nordland. I Troms og Finnmark er de største filialene å finne innenfor transport, fiskeindustri, havbruk og varehandel.

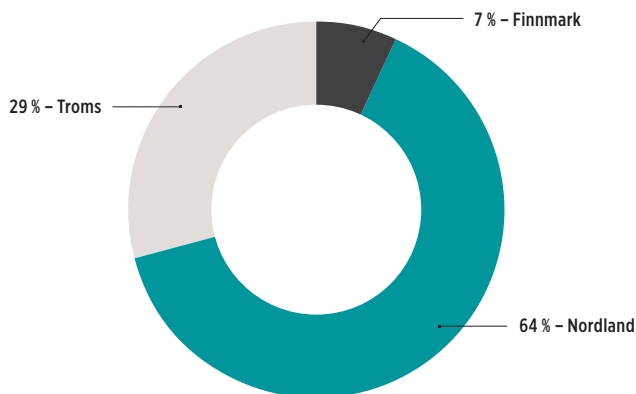
FIGUR 38

Verdiskaping

Bedriftenes verdiskaping sier noe om bidraget til storsamfunnet. I sum er verdiskaping regnet som lønn + EBITDA i selskaper med hovedkontor i Nord-Norge. I 2014 var verdiskapingen 69 milliarder kroner når bank/finans og petroleumsvirksomhet er holdt utenom. Nordland bidro til 57 % av verdiskapingen i Nord-Norge og har også den høyeste driftsmarginen.

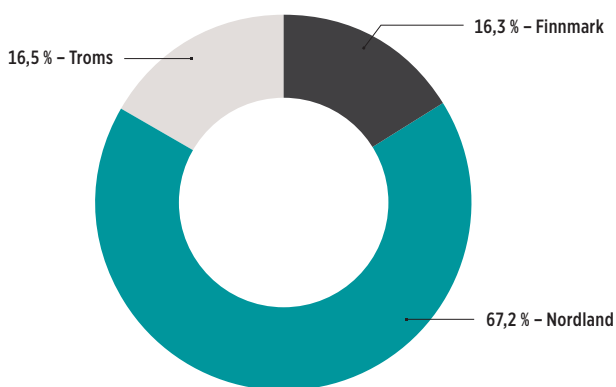
FIGUR 39

Fordeling av driftsresultat

Driftsmargin sier noe om hvor godt bedriftene i Nord-Norge drives. I sum genererer bedrifter med hovedkontor i landsdelen et driftsresultat på 16,9 milliarder kroner. Det er en driftsmargin på 6,9 % for landsdelen totalt, og om lag likt med landsgjennomsnittet. For Nordland er denne marginen 8 %. Nordland genererer hele 64 % av driftsresultatet i Nord-Norge.

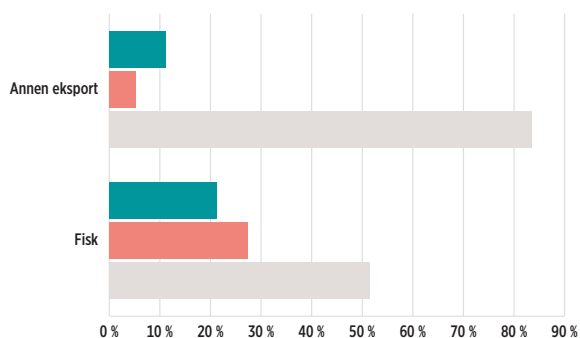
FIGUR 40

Eksport

For å kunne nyttiggjøre seg de enorme ressursene som Nord-Norge besitter er eksport helt nødvendig. Eksporten fra Nord-Norge ble totalt 35,4 milliarder kroner i 2014 (når eksporten av petroleum holdes utenfor). Nordland er eksportmotoren i nord med hele 67 % av eksporten fra fastlandet i landsdelen. De største eksportvarene er metallprodukter, laks og hvitfisk, gjødsel, sement, og verkstedprodukter.

FIGUR 41

Eksport per varegruppe fra Nord-Norge

Fisk er sammen med vannkraft de største fornybare eksportartiklene fra Nord-Norge. I alt eksporteres det direkte fra Nord-Norge fisk for 18,1 milliarder kroner. I tillegg går et betydelig kvantum fisk til andre regioner i Norge og eksporteres derfra. Også her er Nordland den største eksportøren med 51,5 % av fiskeksporten. Hovedforklaringen på dette er at Nordland er landets største oppdrettsfylke. I kategorien «annen eksport» inngår metaller, kjemiprodukter (gjødsel og sement) og malm- og mineraler.

Petroleumsvirksomhet i Nord-Norge

Petroleumsvirksomheten i Nord-Norge utvikles raskt. Det er ved inngangen til 2015 i drift to feltsenter utenfor Nordland (Norne og Skarv) der produksjonen skipes eller føres i rør til land i Trøndelag. Det er ett feltsenter utenfor Finnmarkskysten (Snehvit) der gassen omdannes til flytende naturgass og skipes ut i verden. I løpet av 2015 kommer også Goliat-feltet i produksjon, slik at to feltsenter vil være i produksjon utenfor Finnmark. Fra Goliat vil produksjonen skipes fra feltet med tankbåt. Goliat har sitt driftssenter i Hammerfest. I løpet av 2017 får Nordland sitt tredje feltsenter når gassfeltet Aasta Hansteen settes i drift utenfor Bodø. Tabellen viser leveranser til petroleumssektoren og sysselsettingen dette skaper i landsdelen.

Leveranser fra landsdelen til petroleumssektoren

	Nordland	Troms	Finnmark	Totalt Nord-Norge
Leveranser	2,33 mrd kroner	0,8 mrd kroner	1,57 mrd kroner	4,7 mrd kroner
Årsverk	1229	704	926	2858
% andel omsetning	49,5 %	17 %	33,5 %	

Kilde: Levert 2013

INDEKS NORDLAND 2015

INDEKS NORDLAND

Indeks Nordland er et partnerskap mellom Nordland fylkeskommune, DNB, Innovasjon Norge - Nordland, NHO Nordland, Kunnskapsparken Bodø AS og NAV Nordland.

Indeks Nordland 2015 kan du lese og laste ned på kpb.no.

Har du spørsmål om Indeks Nordland, kontakt Kunnskapsparken Bodø AS på epost: ep@kpb.no.

TAKK TIL

Nordland fylkeskommune, DNB, Innovasjon Norge - Nordland, Næringslivets Hovedorganisasjon Nordland, NAV Nordland og Kunnskapsparken Bodø AS for finansiell støtte.

FORFATTER

Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen UiN

PROSJEKTLEDELSE

Kunnskapsparken Bodø AS

DESIGN

by north

TRYKK

Forretningstrykk AS

FOTO FORSIDE

Morten Iveland, bynorth.no

ISBN 978-82-8151-035-7

STYRINGSGRUPPEN

Innovasjon Norge

TLF: 75 54 20 00

WWW.INNOVASJONNORGE.NO

Nav Nordland

TLF: 55 55 33 33

WWW.NAV.NO

Nordland fylkeskommune

TLF: 75 65 00 00

WWW.NFK.NO

NHO Nordland

TLF: 75 40 25 00

WWW.NHO.NO

Kunnskapsparken Bodø AS

TLF: 951 84 190

WWW.KPB.NO

DNB ASA

TLF: 03 000

WWW.DNB.NO